

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ

Фактичний огляд

Цей звіт було підготовлено для Європейського фонду освіти Сніжаною Леу-Северіненко із внеском Марії Карму Гомеш. Сірія Тауреллі з Європейського фонду освіти координувала процес розроблення та здійснила рецензування проєкту звіту.

Рукопис завершено у березні 2026 року.

Відповідальність за зміст звіту несе виключно Європейський фонд освіти, і він не обов'язково відображає погляди інституцій ЄС.

© Європейський фонд освіти, 2026.

Якщо не зазначене інше, повторне використання цього документа дозволено відповідно до ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 international (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Це означає, що повторне використання дозволено за умови зазначення відповідного джерела та вказання на будь-які зміни. Для будь-якого використання або відтворення фотографій чи інших матеріалів, що не належать Європейському фонду освіти, необхідно отримати дозвіл безпосередньо від власників авторських прав.

Ліцензія - Attribution 4.0 International - Creative Commons.

При цитуванні цього звіту просимо використовувати таке формулювання:

Європейський фонд освіти (2026), *Навчання дорослих в Україні*, Турин.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ВСТУП	4
Контекст країни	5
РОЗДІЛ I: СТРАТЕГІЇ ТА ПОЛІТИКА ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ	7
Стратегії	7
Правова база/рамка	10
Політики освіти дорослих	12
Національні показники відповідності ключовим цілям ЄС щодо освіти дорослих	13
РОЗДІЛ II: ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ДОРΟΣЛИХ	18
Інституційні домовленості	18
Фінансування освіти дорослих	19
Моніторинг та забезпечення якості	21
Висновки	22
РОЗДІЛ III: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ	24
Типи та програми освіти дорослих	24
Заходи та послуги підтримки для дорослих слухачів	29
Висновки	30
ВИСНОВКИ	31
ДОДАТОК I – АНАЛІТИЧНА РАМКА ТА ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ	32
ДОДАТОК II – ПЕРЕЛІК УЧАСНИКІВ ІНТЕРВ'Ю	35
ДОДАТОК III – РОЛІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ УКРАЇНИ	36
АКРОНІМИ	37
ПОСИЛАННЯ	38

Вступ

Цей фактичний огляд був розроблений у 2025 році Європейським фондом освіти (ЄФО) в рамках картування навчання дорослих (НД) у регіоні розширення ЄС: Албанія, Боснія і Герцеговина, Косово¹, Молдова, Північна Македонія, Сербія, Україна та Чорногорія.

Цей проект зосереджений на НД як під-секторі, значення якого зростає, враховуючи поточні суспільні та економічні трансформації та зростаючий попит на моніторинг та звітність щодо реформ, спрямованих на підвищення кваліфікації, перепідготовку та загальний розвиток людського капіталу.

Навчання дорослих вважається важливою частиною навчання протягом життя² (НВЖ). Воно включає формальне (пов'язане з формальною кваліфікацією) та неформальне навчання (у компаніях, але також в інших навчальних середовищах), включаючи заходи з підвищення кваліфікації та перепідготовки, а також навчання, спрямоване на розвиток широкого спектру навичок³.

Навчання дорослих в Україні – це безпосередня частина освіти дорослих (ОД), яка є юридично гарантованим компонентом НВЖ, що забезпечує право кожної дорослої людини на безперервну освіту відповідно до особистих потреб, суспільних пріоритетів та економічних вимог. Закон України «Про освіту» 2017/09-2145-VIII встановлює правову базу для всіх рівнів освіти та чітко підтверджує право на якісну та доступну освіту, включаючи ОД⁴. Стаття 18 визначає ОД як частину НВЖ та гарантує право на навчання протягом усього життя. Дорослі можуть отримати доступ до безкоштовної професійної та вищої освіти за умови фінансування з державного або місцевого бюджету, особливо під час здобуття першого ступеня. Держава та місцеві громади мають право забезпечувати умови для формальної, неформальної та неформальної ОД, тоді як слухачі можуть вільно обирати заклади, програми, форми та темпи навчання. Ключові компоненти включають післядипломну освіту, професійне навчання працівників, перепідготовку та підвищення кваліфікації, а також безперервний професійний розвиток. Післядипломна освіта охоплює спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації та стажування, а в медицині також стажування та ординатуру. Надавачі послуг з освіти дорослих повинні мати ліцензії та проводити акредитовані програми, а викладацький та науковий персонал несе відповідальність за забезпечення якості та дотримання професійних стандартів.

Для створення цього фактичного огляду було проведено систематичний збір інформації шляхом кабінетних та польових досліджень. Аналіз організовано навколо аналітичної основи та ключових питань, представлених у Додатку I. Групові та індивідуальні інтерв'ю були проведені у період з червня по серпень 2025 року з представниками відповідних установ – ключовими учасниками та зацікавленими сторонами у сфері ОД в Україні, включаючи формальних та неформальних постачальників послуг ОД, таких як центри ОД різних типів та заклад професійної освіти (ЗПО). Список опитаних додається як Додаток II. Цей звіт було надано для консультацій Міністерству освіти і науки України (МОН).

Інформація, представлена в цьому документі, відображає та пропонує розуміння трьох важливих вимірів ОД: **1. Стратегічні та політичні рамки, 2. Інституційні механізми та управління, 3. Види та форми формального та неформального забезпечення ОД**, і вона слугуватиме основою для ЄФО та залучених зацікавлених сторін для визначення пріоритетних напрямків для можливих майбутніх дій або політичних рекомендацій.

¹ Це позначення не впливає на позиції щодо статусу та відповідає Резолюції Ради Безпеки ООН 1244 та висновку Міжнародного суду ООН щодо Декларації незалежності Косова.

² Глосарій Cedefop визначає навчання протягом усього життя як «будь-яку навчальну діяльність, що здійснюється протягом життя у формальному, неформальному або інформальному середовищі, яка призводить до покращення знань, ноу-хау, навичок, компетенцій та кваліфікації з особистих, соціальних або професійних причин». Cedefop. (б.д.). Глосарій: «Навчання впродовж життя». URL: [https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-glossary/glossary?letter=Llifelong learning | CEDEFOP](https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-glossary/glossary?letter=Llifelong%20learning%20CEDEFOP).

³ Навички розуміються в широкому сенсі, охоплюючи навички, знання та компетенції для життя, що виходять далеко за рамки навичок, необхідних для ринку праці.

⁴ Верховна Рада України. (2017). Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

У цьому фактичному огляді представлені ключові фактичні елементи щодо ОД в Україні, враховуючи три виміри, згадані вище.

Контекст країни

Ключові соціально-економічні та демографічні тенденції

Україна⁵ переживає складний період через війну та її наслідки, що впливають на всі аспекти соціального та економічного розвитку.

За даними Державної служби статистики, станом на 1 січня 2022 року чисельність населення України становила приблизно 41,17 млн осіб. Адміністративно Україна поділена на 27 одиниць першого рівня: 24 *області*, 2 міста зі спеціальним статусом (Київ і Севастополь) та 1 автономну республіку (Крим). У 2020 році в межах триваючої реформи децентралізації країну було додатково поділено на 136 районів та 1 469 *громад*. У 2025 році їх налічується 1 439, що частково зумовлено тимчасовою окупацією. Повноваження щодо управління закладами дошкільної, початкової та середньої освіти, окремими будинками для людей похилого віку та культурними установами належать до компетенції районів і *громад*.

За оцінками Міжнародного валютного фонду (МВФ), населення України у 2025 році становить 32,9 млн осіб⁶, і до кінця року очікується його подальше скорочення. Починаючи з 2026 року, МВФ прогнозує поступове повернення людей, що може збільшити чисельність населення до близько 33,9 млн у 2030 році⁷. За оцінками Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, до 2041 року населення може скоротитися до 28,9 млн осіб, а до 2051 року – до 25,2 млн осіб.

Ринок праці України залишається обмеженим через війну та демографічні тенденції: за останніми оцінками Міжнародної організації з міграції (МОМ), в країні близько 3,8 млн внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що формує нерівномірну регіональну пропозицію робочої сили. Рівень безробіття, за даними Info Sapiens⁸, становив 15,3% у серпні 2025 року (проти 16,8% у лютому 2025 року), що відображає зменшення кількості самозайнятих та зростання частки активних пошукачів роботи, відповідно до зведення Центру економічної стратегії (ЦЕС, 2026). Постійний дефіцит кадрів неодноразово фіксується у бізнес-опитуваннях Національного банку України (НБУ) та дослідженнях роботодавців (наприклад, «нестача кваліфікованих працівників як стримувальний чинник; 71% компаній повідомляли про значний кадровий дефіцит у 2024 році»), тоді як за оцінками моніторингу ЄС, загальний дефіцит робочої сили становив близько 16% від попиту у 2024 році. У відповідь МОН продовжує модернізацію професійної освіти та зміцнення її зв'язків з промисловістю, але переміщення населення, мобілізація, міграція та невідповідності між потребами та попитом підтримують високий рівень невідповідності на ринку праці.

Ключові дані про країну

Демографія: Старіюче населення, низькі показники народжуваності, зумовлена війною зовнішня міграція та внутрішнє переміщення суттєво змінюють демографічну картину. Частка людей віком 65+ перевищила 22% у 2024 році та продовжує зростати⁹. У 2025 році 53,5% населення України становили жінки, а 46,5% – чоловіки¹⁰.

⁵ Україна є суверенною, демократичною та унітарною державою (Конституція України, стаття 2). Вона функціонує за напівпрезидентською (іноді її називають «прем'єр-президентською») системою правління. Україні було надано статус кандидата в червні 2022 року. Переговори про вступ офіційно розпочалися в червні 2024 року.

⁶ Міжнародний валютний фонд (МВФ). (2025). Дані щодо населення України. URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/LP@WEO/UKR?zoom=UKR&highlight=UKR>.

⁷ Landlord.ua. (2025). МВФ погіршив прогноз щодо населення України: до 2030 року країна не відновить довоєнну чисельність. URL: <https://landlord.ua/news/mvf-pogirshyv-prognoz-shhodo-naseleння-ukrayiny-do-2030-roku-krayina-ne-vidnovyt-dovoyennu-chyselnist/>.

⁸ Державна служба статистики України обмежила публікацію даних про безробіття з початком повномасштабної війни. Дослідницьке агентство «Інфо Сіпієнс» проводить власні оцінки рівня безробіття. Національний банк України надає прогнози на основі економічного моделювання.

⁹ Кабінет Міністрів України (КМУ). (2024b). Розпорядження № 922-р Про схвалення Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80#Text>.

¹⁰ DataReportal. (2025). Цифрова Україна 2025. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2025-ukraine>.

Ринок праці: Відповідно до зведень (ЦЕС, 2026), рівень безробіття в Україні зазнає значних коливань, проте загальна тенденція є низхідною. У лютому 2026 року він становив 14,7 % порівняно з 16,8 % роком раніше, що було зумовлено зменшенням кількості самозайнятих осіб та збільшенням кількості тих, хто активно шукає роботу. У липні 2025 року він досяг найнижчого післявоєнного рівня – 11,2 %;

Молодь і вразливі групи населення: До війни чисельність молоді в Україні (15-35 років) становила 10 млн осіб; нині майже половина з них переміщена або проходить військову службу. У 2021 році рівень безробіття серед молоді становив 19,1%¹¹ – проблема, яка безпосередньо стосувалася актуальності професійної освіти. До 2023 року рівень зайнятості серед випускників програм професійної освіти становив 68,3%, тоді як серед випускників дуальних програм – 81,4%, що свідчить про необхідність докласти більше зусиль для залучення роботодавців до навчання на робочому місці¹². Частка молоді 15-24 років, яка не навчається і не працює, зменшилася з 17,6% у 2019 році до 14,3% у 2021 році¹³.

Цифровізація та освіта: 82,4% дорослого населення віком 18-70 років користуються інтернетом¹⁴; 93% загалом мають цифрові навички, 40,4% мають цифрові навички нижче базового рівня, а 7,2% населення не мають цифрових навичок взагалі¹⁵. Понад 50% населення, включаючи довготривало безробітних, економічно неактивних дорослих та осіб із низьким або відсутнім рівнем освіти, має доступ до навчання шляхом використання навчальних послуг закладів професійної освіти (ЗПО), безперервної професійної освіти (БПО) та інших можливостей НВЖ¹⁶. У 2024 році 23 504 дорослих взяли участь у програмах формальної професійної освіти (20 314) та підвищення кваліфікації (3 229)¹⁷. У 2025 році понад 15 000 чоловіків віком 25+ розпочали навчання за програмою бакалаврату¹⁸, а 12 498 осіб віком 18+ вже скористалися ваучерами на навчання від Державної служби зайнятості України (ДСЗ).

Урбанізація: На початку 2025 року 70,4% населення України проживали у міських центрах, тоді як 29,6% – у сільській місцевості¹⁹.

¹¹ Дані Обстеження робочої сили (МОП, 2021), на які посилається ЮНІСЕФ (2024). «Світле майбутнє: аргументи на користь інвестицій у молодь в Україні»

https://www.unicef.org/ukraine/media/48811/file/Youth%20Investment%20Case_Brief_EN.pdf.pdf.

¹² Київська школа економіки (2025). МОН та КШЕ представили дослідження дуальної освіти в Україні. <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/09/Zvit-Dualna-profesiyno-tehnichna-osvita.pdf>.

¹³ Європейський фонд освіти (ЄФО). (2023). Крос-країновий моніторинговий звіт 2023: Освіта, навички та зайнятість – тенденції та розвиток. URL: <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/education-skills-and-employment-trends-and-developments#:~:text=This%20report%20is%20the%202023%20edition%20of%20the,and%20Eastern%20Mediterranean%20%28SEMED%29%2C%20and%20Eastern%20Partnership%20%28EaP%29.>

¹⁴ DataReportal. (2025). Цифрова Україна 2025. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2025-ukraine>.

¹⁵ Освіта.Дія. (2023). Дослідження цифрової грамотності в Україні 2023. Третя хвиля. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf.

¹⁶ Європейський фонд освіти (ЄФО). (2023). Крос-країновий моніторинговий звіт 2023: Освіта, навички та зайнятість – тенденції та розвиток. URL: <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/education-skills-and-employment-trends-and-developments#:~:text=This%20report%20is%20the%202023%20edition%20of%20the,and%20Eastern%20Mediterranean%20%28SEMED%29%2C%20and%20Eastern%20Partnership%20%28EaP%29.>

¹⁷ Державна служба статистики України. (б.д.). Статистика праці та освіти. URL: <https://ukrstat.gov.ua>.

¹⁸ Міністерство освіти і науки України (МОН). (2025). Підсумки вступної кампанії 2025 року: виклики, досягнення та перспективи. URL: https://www.youtube.com/watch?v=xqhYel9_uvo.

¹⁹ DataReportal. (2025). Цифрова Україна 2025. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2025-ukraine>.

РОЗДІЛ І: СТРАТЕГІЇ ТА ПОЛІТИКА ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

У цьому розділі пропонується розуміння основних цілей політики навчання дорослих в Україні, їхньої відповідності цілям та ініціативам ЄС, національними стратегічними та політичними пріоритетами, основними показниками та цілями, яких потрібно досягти, а також їх порівняння з цілями ЄС.

Стратегії

В Україні протягом усього періоду незалежності (з 24 серпня 1991) освіта дорослих (ОД) не була повністю визнана як складова навчання впродовж життя (НВЖ). Держава та громадськість часто розглядають неформальну освіту як особисту чи комерційну справу. Окрім гарантованого державою підвищення кваліфікації державних службовців, освітян, медичних працівників, військовослужбовців та ін., і перепідготовки безробітних, більшість програм ОД фінансуються за рахунок компаній, роботодавців чи учасників/слухачів. Станом на 2025 рік в Україні досі немає комплексної національної стратегії, присвяченої виключно ОД. Однак, деякі ключові пріоритети, пов'язані з ОД, інтегровані в кілька ширших стратегічних та політичних рамок.

Загальний підхід до ОД охоплює широкий спектр навчання, включаючи формальні, неформальні та інформальні методи навчання для дорослих віком від 18 років, і виходить за рамки цілей, пов'язаних виключно з інтеграцією на ринок праці.

Огляд відповідних стратегічних документів

Наразі, ОД перебуває в центрі уваги відповідних стратегічних документів, розроблених на національному рівні:

Стратегія людського розвитку України 2021

Стратегія людського розвитку України (Постанова № 225/2021)²⁰ окреслює п'ять стратегічних цілей, що підкреслюють зростаючу важливість НВЖ, формальної, неформальної та інформальної (само) освіти у розвитку навичок для соціальної та економічної діяльності. Стратегія фокусується на створенні інклюзивного, освіченого та інноваційного суспільства (Стратегічна ціль 2) і, зокрема, спрямована на якість та розвиток ОД шляхом сприяння гнучкій системі, підтримки неформального навчання та заохочення НВЖ (Операційна ціль 2.4).

Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року

Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року²¹ підкреслює важливість ОД для економічної незалежності людини залежно від рівня її освіти, посиляючись на положення Закону «Про освіту» 2017/09-2145-VIII щодо НВЖ у всіх його формах. Вона забезпечує рівні можливості для жінок і чоловіків в освіті, охороні здоров'я, соціальному захисті, культурі та спорті (Стратегічна ціль 3). Державна стратегія спрямована на впровадження гендерно-чутливого підходу, збільшення участі жінок у STEM²² та розширення доступу до НВЖ, особливо для сільських, літніх та маргіналізованих жінок, які стикаються з численними формами дискримінації.

²⁰ Президент України. (2021). Указ № 225/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію людського розвитку". URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2252021-39073>.

²¹ Кабінет Міністрів України (КМУ). (2022). Розпорядження від 12 серпня 2022 р. № 752-р Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text>.

²² Це освітній підхід, який інтегрує чотири ключові дисципліни: Science (наука), Technology (технології), Engineering (інженерія) та Mathematics (математика).

Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року

Одним із напрямків Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року²³ є вирішення дисбалансу на ринку праці та чітко сформульовано необхідність залучення якомога більшої кількості громадян працездатного віку (Стратегічна ціль 4). Стратегія підкреслює важливість ефективної системи підвищення кваліфікації, перепідготовки та підтримки професійної мобільності, щоб допомогти людям залишатися конкурентоспроможними та адаптуватися до змінних умов ринку праці. Хоча це прямо не зазначено, та Стратегія чітко підтримує ОД як інструмент професійного розвитку, участі та/або повторного виходу на ринок праці – на основі постійного аналізу попиту та пропозиції робочої сили, а також узгодження освітніх програм з потребами в робочій силі.

Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року

Одним із напрямків Стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року є освітня безбар'єрність (Напрямок 5)²⁴. Він спрямований на створення умов, за яких кожна людина має можливість реалізувати свій потенціал і здобути професію через інклюзивну та доступну освіту. Ключовими стратегічними орієнтирами є забезпечення освітніх потреб дорослих упродовж усього життя та гарантування доступності дистанційних форм навчання для всіх соціальних груп. Для досягнення стратегічної цілі щодо забезпечення безперервної освіти дорослих визначено комплекс взаємопов'язаних завдань, зокрема: розроблення концепції розвитку НВЖ, що поєднує формальну та неформальну освіту; формування сталих механізмів фінансування НВЖ; упровадження програм розвитку трудового потенціалу, навчання і перепідготовки фахівців, насамперед у секторах із технологічними розривами; унормування процедур визнання попереднього навчання; підготовка кадрів відповідно до потреб розбудови безбар'єрного простору; забезпечення інфраструктурної доступності ЗВО, ЗПО та ЗФПВО, а також систематичний моніторинг і адаптація можливостей ОД відповідно до змін потреб суспільства і ринку праці.

План для реалізації програми Ukraine Facility 2024-2027

18 березня 2024 року Кабінет Міністрів України (КМУ) затвердив План для реалізації програми Ukraine Facility (План України), який став підґрунтям для реалізації програми фінансової підтримки ЄС для України на 2024-2027 роки²⁵. Реформаторські проекти, визначені в Плані України, підтримуються фінансовими ресурсами механізму Плану, формуючи ключову основу подальшого розвитку країни. У Розділі 7 «Людський капітал» визначено підтримку стратегій уряду України та ЄС щодо стабілізації та відновлення країни. Реформа 1, за яку відповідає МОН, спрямована на вдосконалення професійної освіти, включно з ініціативами, пов'язаними з ОД, зокрема: розвиток спроможності ЗПО надавати короткострокові курси для дорослих, забезпечення включення у професійне навчання вразливих груп населення, таких як ВПО та ветерани тощо. Реформа 6, за яку відповідає Мінекономіки, має на меті покращити функціонування ринку праці, включно з ініціативами, пов'язаними з ОД, зокрема: розроблення Стратегії зайнятості, підтримка підприємництва (особливо серед жінок), сприяння інтеграції жінок та вразливих груп населення на ринок праці, спрощення доступу до ринку праці, реформування ДСЗ.

Крім того, у березні 2024 року МОН опублікувало «Освіту переможців» – Стратегічний план МОН до 2027 року, в якому, серед інших пріоритетів, наголошується на важливості НВЖ та зазначається недостатній розвиток мережі закладів освіти для дорослих і науково-дослідних

²³ Кабінет Міністрів України (КМУ). (2024b). Розпорядження № 922-р Про схвалення Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80#Text>.

²⁴ Кабінет Міністрів України (КМУ). (2021a). Розпорядження № 366-р Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>.

²⁵ Програма підтримки економіки. План для реалізації Ukraine Facility 2024-2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/en/>.

центрів (з боку пропозиції), а також відносно низький рівень участі дорослих у навчанні (з боку попиту)²⁶.

У Звіті про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2024 рік немає окремої інформації щодо ОД, за винятком згадки «Освіта дорослих» у назві підрозділу щодо вищої освіти (стор. 141)²⁷.

Оперативний план МОН на 2025 рік

Оперативний план МОН на 2025 рік зазначає, що Закон «Про освіту» № 2145-VIII від 2017 року є точкою входу для запуску мережі Центрів освіти дорослих на базі коледжів і університетів України (Стратегічна ціль 5.4)²⁸. У документі вказано, що така мережа має бути створена протягом одного року після ухвалення проекту Закону «Про освіту дорослих», проте немає інформації про можливий термін його прийняття, окрім загального проміжку 2025-2027 років. План також визначає НВЖ як ключовий елемент особистісного та професійного розвитку, особливо у відповідь на потреби ринку праці та демографічні виклики. Стратегічна ціль 4.2 передбачає сприяння безперервному професійному розвитку шляхом організації короткострокових програм навчання та курсів з мікрокваліфікацій, зокрема для ветеранів та ВПО. Стратегічна ціль 5.2 спрямована на посилення визнання результатів неформального та інформального навчання шляхом розроблення нормативних і методичних інструментів для інтеграції таких результатів у формальну освіту та гармонізацію національних кваліфікацій з європейськими стандартами через валідацію різноманітних результатів навчання, включно з тими, що здобуті в неформальних форматах та у форматі мікрокваліфікацій. У сукупності ці заходи спрямовані на формування культури НВЖ, забезпечення інклюзивного доступу до освіти та зміцнення ролі ОД у соціальному та економічному відновленні України.

Стратегія зайнятості населення України на період до 2030 року

Проект Стратегії зайнятості населення України на період до 2030 року²⁹ спрямована на формування збалансованого та інклюзивного ринку праці, у межах якого кожна особа матиме можливість отримати роботу відповідно до своїх навичок і кваліфікацій із гідною оплатою праці, а роботодавці – своєчасно задовольняти кадрові потреби, зокрема у фахівцях необхідного профілю. Очікуваним результатом реалізації Стратегії є підвищення якості, формалізації та інклюзивності зайнятості, подолання дефіциту кадрів і розширення можливостей залучення населення до економічної діяльності; ключова кількісна ціль передбачає залучення до 2030 року щонайменше 2 млн осіб до ринку праці, насамперед із числа економічно неактивного населення. Стратегічна ціль 2 зосереджена на узгодженні результатів освіти і професійного навчання з актуальним та прогнозованим попитом роботодавців шляхом розвитку дуальної освіти, розширення мережі та спектру послуг неформальної освіти, удосконалення нормативних механізмів визнання результатів неформального й інформального навчання, а також посилення базових і STEM-компетентностей, системи профорієнтації та кар'єрного консультування для молоді, осіб 45+, ВПО, жінок, ветеранів війни та інших груп. Реалізація цієї цілі має усунути ключові структурні дисбаланси ринку праці, зокрема невідповідність кваліфікацій попиту, нестачу практичної складової підготовки, слабкий розвиток стажувань, фрагментарність

²⁶ Міністерство освіти і науки України (2024). Стратегічний план «Освіта переможців». URL:

<https://mon.gov.ua/strategichniy-plan-diynalnosti-mon-do-2027-roku>.

²⁷ Кабінет Міністрів України (КМУ). (2024a). Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2024 рік. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-Ugoda-pro-asotsiatsiyu-EN.pdf>.

²⁸ Міністерство освіти і науки України (2025a). Оперативний план Міністерства освіти і науки України на 2025 рік. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2025/03/06/operativn-plan-mon-2025-06-03-2025.pdf>.

²⁹ 12 грудня Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України спільно з Офісом ефективного регулювання BRDO та GLZ Україна представили Стратегію зайнятості населення 2030 – програмний документ, що визначає рамку розвитку ринку праці до 2030 року. Розробка проекту Стратегії зайнятості населення України здійснюється Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України за сприяння Уряду Німеччини та підтримки Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH і Офісу ефективного регулювання BRDO у межах проекту «REYOIN – Сприяння соціально-економічній інтеграції українців, які повертаються з-за кордону, внутрішньо переміщених осіб та населення приймаючих громад в Україні». Текст Стратегії доступний за покликанням <https://me.gov.ua/view/f795dcce-1469-454c-8f29-b3a5f9f02e77>.

профорієнтаційних послуг, недосконалість процедур визнання результатів навчання та розрив між державним замовленням і реальними потребами роботодавців.

Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року

Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року³⁰ має за мету забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина. Указ постановляє забезпечувати дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, включаючи, забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості НВЖ для всіх.

Правова база/рамка

Існуюча правова база/рамка забезпечує лише часткову підтримку ОД. Закон України «Про освіту» 2017/09-2145-VIII та Закон України «Про професійну освіту» 2025/09-4574-IX містять посилання на НВЖ, але немає спеціального законодавства, яке б регулювало ОД як систему. Багато ініціатив, такі як програми цифрових навичок, дуальна форма професійної освіти або курси для ВПО, радше реалізуються через спеціальні урядові постанови або пілотні проекти, що фінансуються донорами, аніж як стабільні правові положення. Соціальні партнери, включаючи роботодавців, профспілки та неурядові організації (НУО), відіграють дедалі важливішу роль та активно виступають за посилення ОД. Однак відсутність національного механізму координації перешкоджає інтеграції цих зусиль у цілісну національну систему. Така ситуація призводить до дисгармонії між законодавством та стратегіями, і як результат недостатнього забезпечення розвитку останніх. Хоча існує фінансова готовність, як з боку міжнародних донорів, так і з боку деяких місцевих органів влади, відсутність єдиної нормативно-правової бази обмежує її масштабування. Щодо узгодження з політиками ЄС, такими як Нова європейська програма навчання дорослих 2021-2030 (англ. New European Agenda for Adult Learning – NEAAL 2030) та Союзу навичок, Україна має лише частково узгоджені позиції.

Огляд відповідної правової бази/рамки

Закон України “Про освіту”

Закон «Про освіту» 2017/09-2145-VIII встановлює правову основу для всіх рівнів освіти, зокрема підкреслюючи, що кожен має право на якісну та доступну освіту, включаючи ОД. Стаття 18 визначає ОД як компонент НВЖ, спрямований на реалізацію права кожної дорослої людини на безперервне навчання з урахуванням її особистих потреб, пріоритетів соціального розвитку та потреб економіки. У ній також зазначається право людини на отримання освіти протягом усього життя, підтверджуючи доступність НВЖ в Україні. Дорослі мають право на безкоштовну професійну та вищу освіту за наявності доступного фінансування з державного та/або місцевих бюджетів у порядку, встановленому законом, але це має бути їхня перша освіта.

Закон України “Про професійну освіту” (2025)

Закон України «Про професійну освіту» 2025/09-4574-IX відкриває ширші можливості для дорослих щодо отримання професійних кваліфікацій. Дорослі можуть опановувати програми професійної освіти з попередньою середньою освітою або без неї та пройти перепідготовку за новими професіями раніше, ніж через три роки – за певних умов (наприклад, проблеми зі здоров'ям або попит на ринку праці). Термін програми професійної освіти може бути скорочений на основі визначених результатів попереднього навчання (ВРПН). Дорослі можуть проходити програми БПО, які зазвичай базуються на відповідних програмах професійної освіти, та/або підтверджувати свою кваліфікацію після навчання на робочому місці (НРМ) у будь-якому

³⁰ Верховна Рада України (2019) Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

кваліфікаційному центрі (КЦ) існуючої мережі. Будь-який здобувач ЗПО (включаючи дорослих) тепер має право на індивідуальний освітню траєкторію відповідно до індивідуального плану навчання та реалізацію права на академічну мобільність.

Закон України “Про вищу освіту”

Закон України «Про вищу освіту» 2014/07-1556-VII передбачає лише непряме регулювання ОД. У його основі закладено організацію системи вищої освіти, але він гарантує і дорослим право на здобуття вищої освіти та встановлює правові та інституційні основи, до яких зараховуються дорослі студенти. Важливо зазначити, що закон також охоплює процеси, пов'язані з післядипломною освітою, яка визнана ключовим компонентом ОД та НВЖ. Таким чином, законодавство сприяє формуванню правового середовища для ОД, хоча й не визначає його як окрему ланку, попри все ж таки виокремлене навчання науково-педагогічних працівників.

Проект Закону України “Про освіту дорослих”

У січні 2023 року Уряд України ухвалив у першому читанні проект Закону «Про освіту дорослих», включив його до порядку денного на 2024 рік для розгляду в другому читанні, але згодом він був вилучений із порядку денного. Станом на 2025 рік проект закону залишається у версії 2023 року як спроба зробити ОД ключовим інструментом відновлення трудового потенціалу та економіки України. Текст проекту закону відповідає зобов'язанням Угоди про асоціацію з ЄС, враховує рекомендації Ради Європи щодо ключових компетентностей для НВЖ³¹, Європейської рамки кваліфікацій для НВЖ^{32,33} та рекомендацій ЮНЕСКО. Чинна редакція проекту закону запроваджує новий підхід до ОД, спрямований на відбудову та модернізацію системи. Вона також відповідає нагальній потребі масштабної перекваліфікації дорослого населення, спричиненої наслідками війни. Документ визначає правові, організаційні та фінансові засади ОД та мав на меті сприяння розвитку НВЖ.

У рамках цього нового підходу проект закону окреслював чіткі ролі держави, органів місцевого самоврядування та провайдерів освіти; підтримував визнання неформальної освіти у межах формальної системи; пропонував оновлену структуру ОД, яка включала післядипломну освіту, перекваліфікацію, підвищення кваліфікації, безперервний професійний розвиток, громадянську та компенсаторну освіту; наголошував на необхідності створення Реєстру персональних електронних портфоліо для відстеження результатів НВЖ, особливо для регульованих професій, таких як лікарі та вчителі; передбачав можливості державного фінансування, пільгових кредитів і податкових стимулів, зокрема для дорослих з особливими освітніми потребами тощо.

Закон України “Про професійний розвиток працівників”

Закон України «Про професійний розвиток працівників» 2012/01-4312-VI забезпечує основу для неформального професійного навчання в Україні³⁴. Він підтримується Положенням про професійне навчання працівників на виробництві, що опосередковано підкреслює важливість ОД³⁵. Закон націлений на покращення якості робочої сили у всіх типах роботодавців шляхом сприяння високому професіоналізму, сучасним навичкам та адаптивності до нових економічних

³¹ Європейська Комісія. (2018). Пропозиція щодо Рекомендації Ради про ключові компетентності для навчання впродовж життя. Brussels, SWD(2018) 14 final. URL: [eur-lex.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2018/0024/COM_COM\(2018\)0024_EN.pdf](https://eur-lex.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2018/0024/COM_COM(2018)0024_EN.pdf)

³² Рада Європейського Союзу. (2017). Рекомендація Ради від 22 травня 2017 року щодо Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01)).

³³ Європейський Парламент та Рада. (2008). Рекомендація від 23 квітня 2008 року про створення Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e4412eb-2d36-4eb3-a1fb-11908e853058/language-hr>.

³⁴ Верховна Рада України. (2012). Закон України № 4312-VI Про професійний розвиток працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>.

³⁵ Міністерство праці та соціальної політики та Міністерство соціальної політики (2001) Наказ від 26.03.2001 № 127/151 Про затвердження Положення про професійне навчання працівників на виробництві. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-01#n18>.

умов. Він підкреслює роль безперервного навчання протягом усієї кар'єри працівника для розширення та оновлення знань і навичок відповідно до потреб галузі.

Закон України “Про громадські об'єднання”

ОД що надається НУО, діє відповідно до Закону «Про громадські об'єднання» 2013/01-4572-VI³⁶. Він регулює правовий статус та діяльність НУО (реєстрація, управління, залучення коштів, надання послуг). Він не встановлює стандарти чи навчальні програми ОД; радше, він дозволяє НУО легально проводити програми ОД (курси, тренінги, освіта громад). Закон дозволяє НУО співпрацювати з органами влади, донорами та підприємствами, отримувати кошти та використовувати приміщення, створюючи організаційну основу для надання послуг з ОД. Так як Закон регулює процедурні, а не педагогічні аспекти ОД від НУО, ОД залишається гнучкою, але стикається з прогалинами у визнанні/забезпеченні якості допоки не стикається із унормуваннями іншими законами чи угодами про освіту. Постачальники надають пріоритет неформальній освіті, яка має сильну актуальність для ринку праці, визначаючи попит за допомогою опитувань, аналізу відкритих джерел, інтерв'ю з громадами та тематичних консультацій (наприклад, з ветеранами з питань безпеки праці). У всіх типах центрів ОД заявлені місії наголошують на загальному доступі до доступного навчання та практичному застосуванні навичок для працевлаштування, самозайнятості та соціальної реінтеграції.

Політики освіти дорослих

Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в системі формальної освіти

Наказ МОН № 130 від 8 лютого 2022 року встановлює порядок визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визначаючи вимоги до процедур визнання, їх етапність, коло відповідальних інституцій і осіб, а також механізми оцінювання й зарахування таких результатів у подальшому освітньому процесі. Документ надає закладам освіти автономію у розробленні власних внутрішніх положень, визначенні організаційних аспектів, методів і форматів оцінювання та уповноваженні відповідальних структурних підрозділів, що сприяє гнучкій інтеграції результатів неформального й інформального навчання у формальну систему освіти.

Валідація неформального професійного навчання

Валідація неформального професійного навчання 2022 року підтримує НВЖ шляхом офіційного визнання навичок, отриманих поза традиційною освітою через мережу коледжів, університетів та КЦ^{37 38 39}. Закон «Про професійну освіту» 2025/09-4574-IX передбачає незалежне підтвердження кваліфікації в рамках формальної освіти та можливість офіційного підтвердження кваліфікацій, отриманих шляхом НРМ, через мережу КЦ.

Професійне навчання, перепідготовка та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних та ветеранів

Постанова КМУ № 264 визначає процедури професійного навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних. Станом на 24 березня 2023 року професійне навчання зареєстрованих безробітних, включаючи ВПО, учасників бойових дій та людей з інвалідністю (ЛІІ), регулюється Порядком професійного навчання, перепідготовки та

³⁶ Верховна Рада України (2013). Закон України Про громадські об'єднання. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.

³⁷ Міністерство освіти і науки України (МОН). (2022). Неформальна та інформальна освіта: як отримати визнання результатів навчання. URL: <https://mon.gov.ua/news/neformalna-ta-informalna-osvita-yak-otrimati-viznannya-rezultativ-navchannya>.

³⁸ Кабінет Міністрів України (КМУ). (2021b). Постанова № 576 Про затвердження Порядку визнання в Україні професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2021-p#Text>.

³⁹ Міністерство освіти і науки України (МОН). (2025b). Закон України «Про професійну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-20#Text>.

підвищення кваліфікації (Порядок) та фінансується Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття⁴⁰. Роботодавець також має право попередньо відібрати стажиста(ів). Наказ Міністерства економіки (наразі Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства – МЕДС) передбачає компенсацію дорожніх витрат зареєстрованим безробітним⁴¹. Постанова КМУ визначає особливості професійної підготовки ветеранів⁴². Професійне навчання ветеранів, включаючи колишніх учасників бойових дій та ЛЗІ внаслідок війни, доступне як початкова професійна підготовка та як підвищення кваліфікації/перепідготовка у різних форматах (денна, дистанційна, дуальна та комбінована). Крім того, кілька законів передбачають соціальний та правовий захист ветеранів^{43 44}.

Порядок видачі ваучерів для підтримки конкурентоспроможності певних категорій громадян на ринку праці

ДСЗ надає ваучери дорослим старше 45 років для перепідготовки або отримання нової кваліфікації у понад 200 акредитованих державою закладах освіти, не вимагаючи від них реєстрацію по безробіттю⁴⁵. Програма також орієнтована на ветеранів, ВПО та інші групи, що постраждали від війни. Більш детальна інформація наведена у [Розділі III](#) нижче.

Національні показники відповідності ключовим цілям ЄС щодо освіти дорослих

Через поточну війну в Україні існують проблеми невідповідного збору даних, використання проксі-показників, поєднання досягнень та показників.

Участь дорослих у навчанні

У цьому підрозділі дані про участь дорослих у навчанні на національному рівні будуть порівняні з відповідними (еталонними, контрольними) показниками ЄС, враховуючи нижче визначені контрольні цілі, встановлені державами-членами ЄС:

Цілі ЄС	Національні цілі України
До 2025 року щонайменше 47% дорослих віком 25-64 років повинні були взяти участь у навчанні протягом останніх 12 місяців.	Дані не знайдено
До 2030 року щонайменше 60% дорослих віком 25-64 років повинні були взяти участь у навчанні протягом останніх 12 місяців.	Дані не знайдено

Джерело: автор

В Україні офіційно не встановлено національних цільових показників, що відповідають орієнтирам ЄС щодо участі дорослих у навчанні. Хоча в рамках ЄС встановлено ціль, згідно з якою до 2025 року 47 % дорослих віком 25-64 років мають брати участь у навчанні (NEAAL 2030), а до 2030 року

⁴⁰ Кабінет Міністрів України (КМУ). (2023a). Постанова № 264 Про затвердження Порядку професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2023-%D0%BF#Text>.

⁴¹ Міністерство економіки. (2023). Наказ № 14432 Про затвердження Порядку компенсації зареєстрованим безробітним витрат на проїзд до місця проходження навчання та у зворотному напрямку в період проходження професійної підготовки або перепідготовки, підвищення кваліфікації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1973-23#Text>.

⁴² Кабінет Міністрів України (КМУ). (2023b). Постанова № 984 Про реалізацію експериментального проєкту з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2023-%D0%BF#Text>.

⁴³ Верховна Рада України. (1992). Закон України № 2011-XII Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

⁴⁴ Верховна Рада України. (1993). Закон України № 3551-XII Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.

⁴⁵ Кабінет Міністрів України (КМУ). (2013). Постанова № 207 Про затвердження Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності деяких категорій громадян на ринку праці. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF#Text>.

– 60 % (План дій з реалізації Європейської опори соціальних прав), Україна ще не затвердила аналогічних національних показників. Водночас Україна визначила завдання та показники для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) до 2030 року. Щодо ЦСР щодо якісної освіти (ЦСР 4), одним із завдань є те, щоб до 2030 року 10% осіб віком 15-64 років брали участь у формальній або неформальній професійній освіті, фаховій передвищій або вищій освіті. Частка осіб віком 24 роки і старше серед студентів ЗПО має становити 13%, а серед студентів ЗВО – 15%. Також планується збільшити частку жінок у галузях STEM та оборони до 23%⁴⁶. Існуючі дані натомість відображають досягнення секторів, а не загальносистемні цілі, наприклад, дорослі віком 25-60+ років становили 12,1% здобувачів ЗПО, 21,4% випускників ЗПО, 24% студентів коледжів та 22,4% студентів університетів у 2024-2025 навчальному році. Однак ці цифри залишаються радше описовими, ніж цільовими, оскільки не було встановлено національних контрольних показників для вимірювання щорічного прогресу.

Часткове узгодження спостерігається лише в показниках цифрових навичок. За даними Міністерства цифрової трансформації, у 2023 році 59,6% дорослих продемонстрували принаймні базову цифрову грамотність. Україна має План дій щодо цифрової освіти (2021-2027). Він окреслює бачення Європейської Комісії щодо якісної, інклюзивної та доступної цифрової освіти в Європі та закликає враховувати кризу COVID-19, щоб зробити системи освіти та навчання придатними для цифрової епохи. А з 2019 року Україна проводить опитування для оцінки рівня цифрових навичок українців⁴⁷.

Досвід молоді у формальній освіті, як правило, впливає на участь у ОД. Короткий аналіз показників, що вимірюють результати молоді у формальній освіті, надасть відповідну інформацію для кращого розуміння стану справ у сфері ОД.

Недостатній рівень базових/цифрових навичок та найвищі результати у базових навичках

Нові цілі на 2030 рік на основі Союзу навичок	Поточний стан справ в Україні
Частка неуспішних навчальних досягнень у грамотності, математиці, природничих науках та цифрових навичках повинна бути меншою за 15%, тоді як частка найкращих навчальних досягнень у грамотності, математиці та природничих науках повинна становити щонайменше 15%.	Вище порогового значення у PISA 2022 року (дані для 18 з 27 регіонів): принаймні базовий рівень володіння мовою досягли 58% (математика), 59% (читання), 66% (природознавство) – що означає, що відповідно 42%, 41% та 34% нижче базового рівня. (Національні нотатки ОЕСР/Україна).

Джерело: автор

Україна приєдналася до PISA у 2018 році, опублікувала результати PISA-2022 (у 18 з 27 регіонів через війну) та планує участь у PISA-2025. Загальний процес адмініструє Український центр оцінювання якості освіти під наглядом Державної служби якості освіти (ДСЯО). PISA-2022 вказує на значну частку учнів, які мають рівень знань нижче базового, що підкреслює проблему відсутності цільових порогових значень. Україна посиляється на узгодженість PISA з ЄС, але не відобразила їх у національних числових цілях, наприклад, скорочення кількості учнів з низькими досягненнями нижче 15% до 2030 року.

⁴⁶ Урядовий портал. Цілі сталого розвитку і Україна <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ind.80/bookmtd-goalsalbum110pagesok-3.pdf>.

⁴⁷ Освіта.Дія. (б.д.). Дослідження та ресурси з освіти. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/en/research>.

STEM у професійній освіті

Нові цілі на 2030 рік на основі Союзу навичок	Поточний стан справ в Україні
Частка студентів, зарахованих до галузей STEM у первинній професійній освіті та навчанні середнього рівня, повинна становити щонайменше 45%, причому щонайменше кожен четвертий студент має бути дівчиною.	Зібрані дані не можна порівнювати

Джерело: автор

STEM у вищій освіті

Нові цілі на 2030 рік на основі Союзу навичок	Поточний стан справ в Україні
2. Частка студентів, зарахованих до галузей STEM на третьому рівні освіти, має становити щонайменше 32%, причому щонайменше 2 з 5 студентів повинні бути жінками	Зібрані дані не можна порівнювати

Джерело: автор

Дані щодо STEM-освіти в Україні не можна порівняти з даними ЄС через неоднозначність методології збору даних. Хоча загальне поняття STEM (наука, технології, інженерія та математика) широко визнане, залишається невизначеним, чи включати учнів, які вивчають виключно STEM-дисципліни, чи також тих, хто використовує знання та технології, пов'язані зі STEM, у галузях, що не пов'язані зі STEM, таких як історія, соціологія чи освіта.

Незважаючи на ці обмеження, деякі орієнтовні дані можна отримати від Державної служби статистики та Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО)⁴⁸. У 2024 році 28,9% випускників загальноосвітніх середніх шкіл вступили до ЗПО. У 2024–2025 навчальному році частка дівчат серед випускників ЗПО становила 33,6%. На рівні коледжів, 45,6% випускників становили жінки, а частка жінок віком 25-60+ років становила 9,9% від загальної кількості здобувачів. В університетах 48,7% усіх студентів становили жінки, включаючи 13,7% студенток віком 25-60+ років. Однак близько 19% студентів університетів, що спеціалізуються на інформаційно-комунікаційних технологіях (ІКТ), були дівчатами, що можна вважати стійким гендерним дисбалансом у ключових STEM-дисциплінах.

ІКТ у програмах докторського рівня

Нові цілі на 2030 рік на основі Союзу навичок	Поточний стан справ в Україні
Частка студентів, зарахованих на докторські програми з ІКТ, повинна становити щонайменше 5%, причому щонайменше кожен третій студент має бути жінкою.	Зібрані дані не можна порівнювати

Джерело: автор

Збір даних про освіту рівня докторантури, пов'язаної з ІКТ, в Україні вже налагоджено, зокрема ЄДЕБО дає можливість агрегувати дані та інформацію з усіх докторських програм. Заклади освіти можуть регулярно оновлювати інформацію в базі даних, наприклад, щотижня, що є гнучкою методологією, а деякі відповідні дані доступні та пропонують часткове розуміння ситуації. У 2024 році приблизно 9,9% новоприйнятих докторантів в Україні обрали інформаційні

⁴⁸ Відсотки, наведені в цьому абзаці, є розрахунками автора, зробленими на основі: даних державної статистики, інформації про мережу та діяльність закладів освіти <https://stat.gov.ua/uk/datasets/merezha-ta-diyalnist-zakladiv-osvity>, та Єдиної державної електронної бази з питань освіти <https://info.edbo.gov.ua/>.

технології, що робить ІКТ однією з провідних докторських дисциплін. На магістерському рівні 10,5% студентів, що спеціалізуються на ІКТ, становили жінки, тоді як студенти, що спеціалізуються на ІКТ, загалом становили 1,43% усіх чоловіків та 0,3% усіх жінок-студентів університетів⁴⁹.

Висновки

Сильні сторони

- Якірні точки ОД заявлені в основних стратегіях, наприклад, Стратегія людського розвитку (2021), Стратегія гендерної рівності 2022-2030, Демографічна стратегія 2024-2040 та План підтримки України на 2024-2027 роки (реформи професійної освіти та зайнятості).
- Вже існують деякі операційні інструменти. Ваучери ДСЗ (для осіб 45+ та вразливих груп населення) діють та розширюються, існують шляхи для роботодавців та постачальників послуг, зростають мікро-/короткострокові курси, розроблена методологія ВРПН, роботодавці можуть відраховувати витрати на навчання від оподаткованого доходу.
- Помітна присутність дорослих у формальній освіті, наприклад, дорослі серед здобувачів/випускників ЗПО, коледжів та університетів (наприклад, 12,1% студентів ЗПО; 22,4% студентів університетів становлять дорослі від 25 років та старші у 2024-2025 роках).

Виклики

- Правова база існує, але положення щодо ОД розпорошені. Закон «Про освіту» 2017/09-2145-VIII визначає статус ОД. Закон «Про професійну освіту» 2025/09-4574-IX відкриває ширші можливості дорослим для отримання професійних кваліфікацій. Закон України «Про вищу освіту» 2014/07-1556-VII регулює ОД у системі вищої освіти. Закон України «Про професійний розвиток працівників» 2012/01-4312-VI регулює неформальне професійне навчання. Немає спеціальної національної стратегії ОД. ОД історично визнається як частина процедури формального професійного розвитку. Отже, існує розрив між стратегіями та наступними законодавчими кроками, що обмежують повноваження органів влади суб-національного рівня щодо масштабування ОД.
- Нормативна база щодо забезпечення якості ОД не охоплює неформальне навчання.
- Національні цілі ОД не встановлено. Наразі неможливо здійснювати моніторинг виконання цілей ЄС щодо ОД до 2030 року через проблеми зі збором даних. Таким чином, доступність даних та методологію збору, можливо, доведеться узгодити, щоб уможливити порівняння.

Поточний стан

- ОД у національних та регіональних стратегіях є частково пріоритетною. У відкритих джерелах та публічних дискусіях ОД виділяється як пріоритет і активно підтримується урядовими ініціативами та багатьма донорськими проектами, але все ще не має єдиної правової бази. З одного боку, це надає ОД максимальну гнучкість і можливість реагувати на потреби ринку праці, але з іншого боку, це обмежує пріоритетність ОД у місцевих/локальних програмах.
- На регіональному та муніципальному рівнях ОД має нерівномірний / початковий характер. Ініціативи ОД існують і, в деяких випадках, демонструють сильне місцеве лідерство та інновації. Однак регіональне покриття залишається нерівномірним, і більшість ініціатив залежать від фінансування донорів або індивідуального лідерства, а не від інституціалізованих регіональних стратегій.
- Політика ОД є фрагментованою в рамках ширшої системи освіти та навчання країни. Правова база лише частково пристосована до національних / регіональних стратегій та цілей політики, а зв'язок із конкретними потребами регіонів є слабким, що призводить до невідповідності між різними рівнями визначення політики.
- Національні показники та цілі є слабкими/описовими. Наразі Україна не визначає національні кількісні цілі для ОД, за винятком показників участі, що піддаються міжнародному порівнянню (ЦСР 4.3.1). Основні показники, що використовуються, та відповідні цілі для ОД існують у

⁴⁹ Відсотки, наведені в цьому абзаці, є розрахунками автора, зробленими на основі: даних державної статистики, інформації про мережу та діяльність закладів освіти <https://stat.gov.ua/uk/datasets/merezha-ta-diyalnist-zakladiv-osvity>, та Єдиної державної електронної бази з питань освіти <https://info.edbo.gov.ua/>.

формальній освіті. Вони охоплюють рівні участі, рівні кваліфікації, результати зайнятості, гендерні аспекти тощо. Тому моніторинг є описовим, а не орієнтованим на цілі, що обмежує управління політикою на основі фактичних даних.

- Узгодженість із цілями політики ЄС є частковою. В Україні є концептуальне узгодження з пріоритетами політики ЄС, включаючи НВЖ, інклюзію вразливих груп, мікрокваліфікації, валідацію неформального та інформального навчання та навички для відновлення. Однак цільові показники ЄС (наприклад, показники участі дорослих, участь у STEM, ІКТ) не були перетворені на національні зобов'язання або вимірювані етапи. Таким чином, узгодження залишається стратегічним, а не оперативним, що обмежує порівнянність та відстеження прогресу.

РОЗДІЛ II: ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ДОРΟΣЛИХ

У цьому розділі аналізується та представлено розподіл ролей та обов'язків між відповідальними установами, а також основні характеристики моделі управління, що використовується для ОД.

Інституційні домовленості

Україна регулює ОД в рамках унітарної системи, закріпленої в Законі «Про освіту» 2017/09-2145-VIII, де ОД є компонентом НВЖ. Центральні органи влади визначають політику; місцеві органи влади створюють умови та керують установами. Ключовими учасниками є МОН, МЕДС, ДСЗ, Національне агентство кваліфікацій (НАК) та галузеві міністерства (наприклад, соціальної політики, охорони здоров'я, у справах ветеранів тощо).

Ролі та відповідальність в освіті дорослих

Наведена нижче діаграма дає уявлення про обов'язки кожної із залучених установ, у межах визначених чинним законодавством. Детальний огляд установ та їхніх обов'язків наведено у [Додатку II](#).

Модель координації можна визначити як помірно централізовану, але галузево-специфічну – політика, інструменти фінансування та стандарти встановлюються на національному рівні різними відповідальними особами, що приймають рішення. Ініціативи, що підтримуються донорами, дедалі більше сприяють децентралізованому та партисипативному впровадженню послуг на регіональному рівні (через області/громади, постачальників послуг та соціальних партнерів).

Функція моніторингу та оцінювання також розподіляється між різними установами на основі підходу «хто встановлює правила – контролює їх використання». Більш детальна інформація доступна в розділі «Моніторинг та забезпечення якості» нижче.

Модель управління освітою дорослих

Управління переважно централізоване в законодавстві та процедурах, а його надання розподіляється між державними, комунальними та приватними постачальниками послуг. Особливістю такої централізації є її секторальний підхід. Наприклад, ініціативи ДСЗ регулюються МЕДС, діяльність у сфері навчання для ув'язнених повністю контролюється Міністерством юстиції, діяльність у сфері формальної освіти знаходиться під відповідальністю МОН тощо. Національна рамка кваліфікацій (НРК) та її Реєстр структурують кваліфікації в різних сферах освіти та ринку праці. Зміни до дескрипторів НРК були затверджені в червні 2025 року, що посилює їх узгодженість з інструментами ЄС.

Внутрішньсекторальна співпраця та координація

Координація добре налагоджена у секторі формальної освіти. Неформальний сектор ОД розвивається самостійно та орієнтований на попит. Система валідації працює. Постанови КМУ встановлюють процедури присудження/підтвердження кваліфікацій (КМУ № 956 від 15.09.2021) та акредитації кваліфікаційних центрів (КМУ № 986 від 22.09.2021). Станом на листопад 2025 року НАК інформує про діяльність 191 акредитованих КЦ, що демонструє постійне розширення їх мережі. Останнє є очевидним за причини майбутньої процедури незалежного зовнішнього оцінювання для здобувачів ЗПО та підтвердження кваліфікації після НРМ, передбаченими Законом «Про професійну освіту» 2025/09-4574-IX (статті 11 та 44).

Надавачі формальної та неформальної освіти дорослих

ОД надають ЗПО, фахові коледжі та заклади вищої освіти (ЗВО; включаючи підрозділи післядипломної освіти), КЦ (оцінювання/підтвердження кваліфікації), муніципальні центри ОД, приватні надавачі послуг, НУО та роботодавці. Вже більше 19 українських міст (наприклад, Львів, Суми, Тернопіль, Полтава та ін.) прийняли місцеві стратегії ОД в рамках Глобальної мережі ЮНЕСКО міст що навчаються, посилюючи роль муніципалітетів. Варто відзначити, що активність долучення до Глобальної мережі ЮНЕСКО припадає на період після повномасштабного вторгнення.

Фінансування освіти дорослих

Фінансування та забезпечення ОД регулюється Законами України «Про професійний розвиток працівників» (12.01.2012 № 4312-VI), «Про зайнятість населення», Податковим кодексом України та постановами/розпорядженнями Уряду (вкл. КМУ № 1170 від 22.12.2010).

ОД в Україні фінансується за рахунок:

1. Державного бюджету України
2. Місцевих бюджетів: бюджетів *громад* та/або міст в *областях* (регіонах) України
3. Підприємств
4. Самофінансування слухачів
5. Пожертв, позик, внесків донорів через проекти

Згідно з проектом державного бюджету України на 2026 рік, прогнозовані витрати на освіту становитимуть 4,8% ВВП. Це свідчить про заплановане зростання порівняно з попередніми роками (4,5% ВВП у 2024-2025 роках). Конкретний відсоток для ОД не є окремою державною статтею в загальних даних про державний бюджет України на 2024 та 2025 роки. Основні

бюджетні витрати на освіту розподілені за рівнями, наприклад, дошкільна, загальна середня, професійна, вища освіта (включаючи фінансування університетів, гранти, стипендії).

Державний бюджет включає витрати на офіційне підвищення кваліфікації спеціалістів різних сфер, у тому числі і регульованих професій, наприклад, вчителів, лікарів тощо. Для цих цілей зведена сума коштів, передбачених у державному бюджеті на фінансування державного замовлення у 2025 році (у розрізі державних замовників), становить 64 376 529,7 грн і включає 57 296 180,8 на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних кадрів, 1 309 996,4 на підготовку робітничих кадрів та 5 770 352,5 на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів (післядипломна освіта). Детальна інформація про обсяги державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2025 році представлена у Постанові КМУ № 812 від 07.07.2025⁵⁰

Фінансування є дуже децентралізованим і залежить від кількох джерел, включаючи приватні внески громадян та роботодавців, міжнародну технічну допомогу, гранти та епізодичні асигнування з місцевих бюджетів на конкретні поректи або центри навчання громад.

ОД не є обов'язком місцевих органів влади і тому отримує низький фінансовий пріоритет, особливо під час воєнного стану, коли ресурси в основному спрямовуються на безпеку, оборону та функціонування критично важливих державних послуг, таких як загальна середня освіта (ЗСО), яка фінансується за рахунок державної субвенції. У 2024 році більшість витрат на освіту громади були спрямовані на ЗСО (зарплати вчителів, утримання шкіл та притулки), дошкільну та позашкільну освіту, а також професійну освіту. Частка місцевих бюджетів на ОД, що виділяються спеціально на навчання у громаді, не відображається як окремий показник. Дотичним показником у комунальному бюджеті є утримання закладів післядипломної педагогічної освіти. Діяльність у сфері ОД залишалася залежною від спеціального фінансування. Систематичне державне фінансування виділяється для забезпечення професійного розвитку фахівців, які працюють на державу.

Система оподаткування та внесків в Україні пропонує кілька стимулів для освіти, навчання та професійного розвитку. Ліцензовані дошкільні, середні, ЗПО та ЗВО (включаючи програми післядипломної освіти та докторантури) звільняються від податку на додану вартість (ПДВ) згідно зі статтею 197.1.2 Податкового кодексу. Витрати на навчання та перепідготовку також звільняються від єдиного соціального внеску (ЄСВ) згідно з Постановою КМУ № 1170, пункт 9, за винятком заробітної плати, виплаченої під час навчання з умовами виїзду на навчання. Навчання, що фінансується роботодавцем у ліцензованих українських ЗВО або ЗВО, звільняється від податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військового збору до трьох мінімальних місячних заробітних плат за місяць навчання станом на 1 січня звітного року (Податковий кодекс 165.1.21). Аналогічно, витрати на підвищення кваліфікації та перепідготовку не оподатковуються, якщо вони відповідають вимогам щодо відповідності (Податковий кодекс 165.1.37); в іншому випадку вони оподатковуються. Нарешті, витрати, пов'язані з навчанням, вираховуються для цілей податку на прибуток підприємств у тому ж звітному періоді, в якому вони виникли.

Інтерв'ю з центрами ОД показали, що їхнє фінансування є змішаним. Воно може включати кошти муніципальних програм (наприклад, «Міста, що навчаються»), роботодавців, донорських проєктів (DVV International, ПРООН, міжнародні фонди) та співоплату слухачів за неперіоритетні курси. Ваучери ДСЗ фінансують навчання лише у закладах формальної освіти – систематична співпраця з неформальними постачальниками залишається обмеженою.

Центри освіти дорослих регулярно проводять повторні опитування попиту та перерозподіляють ресурси між напрямками професійної, психологічної, соціальної інтеграції, хобі/саморозвитку та громадянської освіти. Сталий розвиток залежить від диверсифікованих доходів, інвестицій в обладнання для практико-орієнтованих програм та, зрештою, чіткіших систем визнання для

⁵⁰ Кабінет Міністрів (2025). Постанова №812 від 07.07.2025 Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2025 році URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/812-2025-%D0%BF#Text>.

перетворення короткотермінового навчання на кваліфікації, які є прийнятними та цінними на ринку праці.

Моніторинг та забезпечення якості

Інституційні ролі та зобов'язання

Формальне забезпечення якості (ЗЯ) у вищій освіті забезпечується Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). ДСЯО відповідає за забезпечення якості у загальній середній освіті та професійній освіті. МОН моніторить інформацію про короткострокові навчальні курси ЗПО. ДСЗ моніторить впровадження навчання та ваучерів в рамках Активних програм ринку праці (АПРП). Якість професійних кваліфікацій та визнання результатів неформального та інформального навчання забезпечується за допомогою професійних стандартів, розроблених відповідно до процедур НАК та доступних для підтвердження у мережі акредитованих КЦ. Надавачі ОД зазвичай використовують власні форми опитування для збору потреб та відгуків і використовують цю інформацію для подальшого планування своєї діяльності. У більшості випадків ці моніторингові заходи є регулярними та досить схожими. Більш детальна інформація про інституційні ролі та обов'язки наведена в [Додатку III](#).

Безперервний професійний розвиток фахівців з освіти дорослих

МОН здійснює нагляд за безперервним професійним розвитком (БПР) педагогічних та науково-педагогічних працівників. Такий самий підхід використовує Міністерство охорони здоров'я щодо медичних працівників та інші міністерства, відповідальні за певну цільову групу своїх галузевих працівників. У цих випадках тренери з ОД дедалі більше керуються професійними стандартами. Нещодавні оновлення професійних стандартів ілюструють перехід до БПР на основі компетенцій та визнання андрагогічних навичок.

У сфері неформального надання ОД, БПР для фахівців з ОД в Україні систематично вдосконалювався DVV International у партнерстві з Українською асоціацією освіти дорослих (УАОД). Наріжним каменем таких зусиль є Curriculum globALE – п'яти модульна річна структура компетенцій для викладачів, які працюють з дорослими, впроваджена на національному рівні у 2018-2020 роках. Вона встановила спільні професійні стандарти та започаткувала мережу навчених викладачів та менеджерів. На цій основі, DVV International запровадив додаткові напрямки – ManagerALE (для керівників центрів ОД) та InstitutionALE (для організаційного розвитку) – і провів регіональну оцінку потреб на початку 2023 року, щоб визначити пріоритети тем БПР для впровадження на національному та суб-національному рівнях. Програма у 2025 році включала триденний практично-орієнтований курс для менеджерів центрів ОД з питань соціального підприємництва (правова база, розробка ціннісної пропозиції, цифрові інструменти, масштабування та залучення коштів, оцінка впливу), який завершився розробкою прикладного бізнес-плану. Ці заходи є частиною довгострокової програми професіоналізації (2019-2027), спрямованої на зміцнення як індивідуальних компетенцій, так й інституційного потенціалу в екосистемі ОД.

УАОД доповнила цей напрям БПР орієнтованим на практиків та муніципалітети. У 2025 році Асоціація провела тренінги для своїх членів з питань цифровізації в ОД та комунікації/групової динаміки, включаючи використання соціальних мереж та інструментів штучного інтелекту для створення наповнення. Паралельно УАОД запустила онлайн-курс підвищення кваліфікації для посадовців місцевого самоврядування з управління ОД у громадах для національного відновлення. Попередні шляхи БПР, що проводилися УАОД (2016-2017), поєднували три інтенсивні п'ятиденні модулі з міжнародними стажуваннями, а також семінари з компетенцій щодо ролей викладачів та групової динаміки.

Разом DVV International та УАОД запровадили багаторівневу архітектуру БПР, яка охоплює компетенції викладачів, управлінські здібності та організаційний розвиток, що закріплює

професіоналізацію спеціалістів з ОД в Україні та підтримує масштабове, адаптоване до місцевих потреб забезпечення.

Надавачі ОД застосовують відбір на основі мотивації для збереження якості навчання. Забезпечення якості здійснюється за допомогою форм зворотного зв'язку після курсу, подальших опитувань, оглядів тренерів та коригувань програм щороку. Деякі центри ОД вимагають рекомендаційні листи для нових тренерів. Декілька надавачів ОД інвестують у навчання з андрагогіки та ведуть реєстр тренерів.

Надавачі ОД часто організовують курси для навчання власних тренерів. У деяких випадках вони також мають досвід навчання своїх тренерів «з нуля», розвиваючи їхню компетенцію на основі вже існуючого досвіду в певній галузі. Це допомагає їм утримувати молодих спеціалістів та підтримувати зацікавленість та активність аудиторії своїх слухачів. Їхні педагогічні моделі надають пріоритет практично-орієнтованому навчанню («практики навчають практиків»), курсовим проектам та демонстрації компетенцій. Кількість місць для навчання за визначеними курсами часто перевищує можливості.

Висновки

Сильні сторони

- Підхід до управління є досить прозорим завдяки розподілу обов'язків між різними міністерствами, що відповідає законодавству. У цьому контексті міжгалузева координація функціонує відносно добре у сфері формальної ОД.
- Стандарти та визнання визначені централізовано та діють. Національна рамка кваліфікацій (НРК) працює, а Реєстр кваліфікацій оновлюється. Дескриптори НРК оновлені (червень 2025 року) для кращої відповідності вимогам ЄС. Визнання результатів неформального та інформального навчання працює – початковий етап – акредитовано 191 КЦ станом на листопад 2025 року.
- Шість міст реалізують стратегії НВЖ та є членами Глобальної мережі міст що навчаються (ЮНЕСКО). Сукупність надавачів, включаючи ЗПО, коледжі, університети (включаючи аспірантуру), КЦ, муніципальні центри ОД, приватні надавачі послуг з ОД, НУО, роботодавці, утворюють широку мережу, що є перевагою з точки зору збільшення участі в навчанні в майбутньому.
- Архітектура забезпечення якості включає НАЗЯВО (вища освіта), ДСЯО (загальна середня освіта та професійна освіта), НАК/КЦ (професійні кваліфікації), МОН (короткострокові курси ЗПО для дорослих), ДСЗ (АПП та ваучери) та самооцінювання центрів ОД.
- Екосистема БПР розвивається. Багаторівневий БПР під егідою DVV International та УАОД (наприклад, Curriculum globALE, ManagerALE, InstitutionALE) супроводжується серіями навчання для тренерів з питань ОД.

Виклики

- Управління ОД характеризується повноваженнями низки інституцій, які охоплюють координацію розробки та реалізації політики у сфері ОД. Однак міністерства, відомства та інші відповідні суб'єкти не мають формалізованого механізму координації (наприклад, ради з питань ОД, міжвідомчого комітету з питань ОД, економічної та соціальної ради тощо). Як наслідок, існує ризик, що дорадчі, консультативні та рішення-приймаючі функції залишаться розрізненими між різними органами влади;
- Сектор ОД характеризується фрагментованим фінансуванням та недостатніми ресурсами. Механізми співфінансування, такі як фонди на навчання та стабільні податкові стимули, не інституціоналізовані, тоді як залежність від донорів та їхніх проектів є високою;
- Регіональні та муніципальні адміністрації мають автономію, але не мають стимулів для надання пріоритету ОД у своїх планах місцевого розвитку та розподілі бюджетних коштів.

Поточний стан

- Управління ДО є надзвичайно роздробленим між численними міністерствами та відомствами, при цьому відсутня централізована координація або єдина структура моніторингу. Така роздробленість забезпечує гнучкість та можливість експериментувати – особливо у сфері неформальної освіти – але обмежує системну узгодженість, забезпечення якості та масштабованість. Повноваження часто є нечіткими, а координація значною мірою залежить від донорських проєктів, а не від інституційних механізмів. Управління політикою у сфері ОД є децентралізованим, що забезпечує структурований підхід з точки зору відповідного органу, відповідального за це;
- Фінансування ОД є помірно достатнім. Освіта дорослих у рамках формальної освіти займає невелику частку в бюджеті на освіту. Партнерства між державним та приватним секторами, пов'язані з фінансуванням ОД, здебільшого реалізуються через донорські проєкти. Організації, що надають послуги з ОД у секторі неформального навчання, вважають модель фінансування та джерела фінансування помірно достатніми, оскільки вони мають доступ до коштів донорських проєктів, але обмежені можливості щодо фінансування в рамках державних програм;
- Планування, розробка, реалізація та моніторинг ініціатив з неформальної ОД є саморегульованими. У цих процесах бере участь досить різноманітне коло зацікавлених сторін – таких як роботодавці, профспілки, організації громадянського суспільства та слухачі. Їхня участь відчувається насамперед тоді, коли вони безпосередньо замовляють послуги з ОД у конкретних постачальників;
- Визнання, перенесення та інтеграція результатів/кваліфікацій ОД певною мірою інтегровані/пов'язані з НРК/НСК. Це залежить від наявності професійних стандартів, які дозволяють забезпечити визнання часткових або повних кваліфікацій;
- Забезпечення якості охоплено певною мірою. У сфері ОД механізми забезпечення якості існують як на рівні постачальників формальної, так і неформальної освіти та охоплюють їхні формальні та неформальні програми. Ці механізми забезпечення якості добре регулюються у формальній освіті, тоді як у неформальній ОД вони визначаються попитом. Здебільшого вони включають самостійно розроблені анкети, спрямовані на збір інформації про потреби та відгуків, які використовуються для подальшого планування діяльності. Крім того, серед постачальників послуг неформальної ОД якість тренерів/фасилітаторів безпосередньо пов'язана з обсягом та популярністю їхніх навчальних послуг. Тому вони приділяють багато уваги та докладають значних зусиль до відбору тренерів та моніторингу результатів їхньої роботи. Головне занепокоєння пов'язане із загальною надійністю та порівнянністю цих механізмів, зважаючи на відсутність стандартизованої структури, загальних показників або методологічних рекомендацій на національному рівні.

РОЗДІЛ III: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Цей розділ пропонує інформацію та дані про надання послуг з ОД в Україні – третій вимір, на якому зосереджений цей фактичний огляд. У ньому представлені існуючі програми ОД, а також заходи підтримки та послуги, доступні для дорослих слухачів.

Типи та програми освіти дорослих

Програми корекційної освіти для дорослих

Формальна ОД надається через програми початкової, середньої та вищої освіти, адаптовані до потреб та можливостей дорослих, організованих у закладах освіти, які верифіковані для цих програм. Дорослі можуть здобувати базову та повну середню освіту у вечірній, дистанційній та екстернатній (на основі іспитів) формах, визначених Законом про повну загальну середню освіту. Зарахування може відбуватися в будь-якому віці, а попереднє навчання може бути визнане.

Як показано в Розділі I, деякі спеціальні неформальні програми ОД та надавачі ОД можуть бути верифіковані та акредитовані державою, що не є юридично обов'язковим процесом.

У таблиці нижче представлені типи програм для здобуття кваліфікації через формальну ОД та верифіковану неформальну ОД:

Типи програм	Надавач(и)	Цільова група	Підсумкова сертифікація / кваліфікація
Базова/повна середня освіта другого шансу («коригувальна»): вечірня/заочна, дистанційна/онлайн, екстернат (зовнішні іспити)	Загальноосвітні середні школи, деякі ЗПО пропонують комбіноване навчання.	Дорослі, які не закінчили школу; ВПО; працюючі учні.	Визнаний державою атестат про повну загальну середню освіту (за вечірньою/заочною формою навчання або екстернатом).
Професійна освіта / БПО: програми повного циклу та короткі модулі	ЗПО; фахові коледжі; навчання на базі роботодавців.	Перепідготовка/підвищення кваліфікації тих, хто залишив навчання в школі та дорослих.	Дипломи/кваліфікації професійної освіти, сертифікати короткострокових курсів; програми можуть фінансуватися за рахунок цільових державних замовлень на нагальні потреби у навичках (зміни після 2022 року).
Вища освіта (вступ для дорослих, неповний робочий день/онлайн)	Університети, фахові коледжі	Дорослі (включаючи вступників 25+, ветеранів, ВПО)	Дипломи молодшого бакалавра/бакалавра/магістра; аспірантура та стажування в рамках ОД.
Визнання результатів неформального та інформального навчання через професійні кваліфікації	Кваліфікаційні центри, акредитовані НАК	Дорослі, які здобули навички на роботі, курсах або шляхом самоосвіти	Повна або часткова професійна кваліфікація після оцінювання відповідно до професійних стандартів. Мережа КЦ розширюється (191 акредитований/заявлений центр станом на листопад 2025 року).
Навчання ДСЗ для зареєстрованих	ДСЗ через ліцензованих	Зареєстровані безробітні, ВПО, ветерани, ЛЗІ	Навчання тривалістю до 10 місяців. Вартість покривається

Типи програм	Надавач(и)	Цільова група	Підсумкова сертифікація / кваліфікація
безробітних (активні програми)	провайдерів формальної освіти		до 10 прожиткових мінімумів. Сертифікація за кожною програмою.
Ваучерна програма ДСЗ (45+ і постраждалі від війни дорослі)	200+ державних акредитованих ЗПО / ЗВО	Особи 45+; ветерани; ВПО; інші категорії, визначені законодавством	Ваучер покриває оплату навчання до 10 прожиткових мінімумів. Перелік програм розширено до 156 професій / спеціальностей (серпень 2025 року).
Мікрокваліфікації (на етапі становлення)	ЗПО, ЗВО; пілоти в межах проєктів, що фінансуються ЄС	Дорослі, яким потрібні короткі, гнучкі програми підвищення або зміни кваліфікації	Надається мікрокваліфікація. Пілотування триває.
Неформальна ОД від муніципалітетів та НУО (громадянська, цифрова, мовна, підприємницька тощо)	Міські центри ОД (напр., міста ЮНЕСКО), DVV International / УАОД, НУО, роботодавці	Широка доросла аудиторія; ветерани/ВПО; люди старшого віку	Видаються сертифікати.
Масштабні цифрові навички	Платформа Дія.Освіта; цифрові хаби на базі бібліотек (проєкти ПРООН та ін.)	Дорослі по всій країні; літні люди; ВПО	Безкоштовні онлайн-курси, симулятори, самооцінка Digigram (відповідно до DigComp), підтримка локальних хабів.
Кар'єрне консультування та орієнтація для дорослих	Портал та центри ДСЗ «єдине вікно»; центри Euroguidance/Europass при НАК	Шукачі роботи, реінтегровані громадяни, дорослі, що змінюють професію	Кар'єрні консультації, навігація можливостями навчання, ресурси з орієнтації (онлайн / офлайн).

Неформальне надання освіти дорослих

В Україні не ліцензуються окремі неформальні короткострокові курси як такі, а якість/визнання здійснюється через Національну систему кваліфікацій (НСК). Навчання може здійснюватися ЗПО, професійними та фаховими коледжами, університетами, муніципальними центрами ОД, НУО та приватними установами. Результати навчання визнаються після оцінювання у КЦ, які підтверджують повну або часткову професійну кваліфікацію. Процедури встановлені Постановами КМУ № 956 (присвоєння / валідація) та № 986 (акредитація КЦ), а державний Реєстр ведеться НАКом.

Центри ОД демонструють високу адаптивність, інклюзивний дизайн та посилену реакцію на місцевий ринок праці, особливо в будівельних професіях, навичках, пов'язаних зі здоров'ям, цифрових компетенціях та психосоціальній підтримці. Професійний розвиток дорослих є найефективнішим там, де програми розробляються спільно з роботодавцями, побудовані на практичній педагогіці, чітко зрозумілі з формальними шляхами та/або включають подальшу підтримку (наставництво, працевлаштування). Вузькі місця на системному рівні – визнання, дані та стабільне фінансування – продовжують обмежувати масштабування, але множинність надавачів послуг з ОД та інновації взаємного навчання в екосистемі забезпечують міцну основу для післявоєнного відновлення та довгострокового розвитку людського капіталу.

Мережа центрів ОД та інших постачальників професійного навчання пропонує неформальне навчання для дорослих різних вікових груп. Вони пропонують широкий спектр короткострокових курсів та програм загальної та/або професійної освіти. Центри ОД можуть співпрацювати з

університетами / ЗПО, щоб видати своїм стажистам документи державного зразка для спеціальних короткострокових програм, що підвищує їхню довіру. Сертифікати надавачів ОД зазвичай включають кількість годин, зміст, результати навчання та нумерацію, хоча формальне визнання залежить від одержувача. Ця категорія навчальних закладів є надзвичайно гнучкою та реагує на потреби своїх цільових груп або партнерів. Якість навчання залежить від фактичної участі учасників у певному курсі, і їхня автономія, безсумнівно, більша, ніж у формальних навчальних закладів.

Існує мережа центрів ОД, орієнтована на осіб, які перебувають під вартою, та тих, хто нещодавно звільнився. Їхній підхід до навчання побудований на принципі навчання рівних та проводиться навченими соціальними працівниками та помічниками юристів. Зміст охоплює зменшення шкоди (ВІЛ/туберкульоз), правові основи та підтримку психічного здоров'я / залежностей, включаючи індивідуальне консультування для ветеранів з досвідом ув'язнення. Місцеві пілотні проєкти в Тернополі (жіноча перукарська справа) та Рівному (зварювання з отримання сертифікату державного зразка) демонструють, що програми професійної підготовки можуть бути ліцензовані в установах, пов'язаних з пенітенціарною системою. Персонал пенітенціарних та поліцейських служб проходить спеціальне навчання зі зниження стигми, взаємодії з цільовими групами та використання допоміжних програм. Масштабування обмежується недостатньою кількістю обладнання та витратних матеріалів.

Програми підвищення кваліфікації, навичок та можливостей працевлаштування

1. Програми для зареєстрованих безробітних

Навчання зареєстрованих безробітних (включаючи курси на замовлення роботодавців, НРМ та короткострокові навчальні модулі) регулюється Постановою КМУ № 264 (24 березня 2023 р.; ред. квітня 2025 р.) та реалізується МЕДС / ДСЗ. У 2025 році уряд виділив 6,3 млрд гривень на програми зайнятості, де навчання є основним компонентом.

ДСЗ забезпечує професійну підготовку зареєстрованих безробітних, включаючи ВПО, учасників бойових дій та військовослужбовців, за рахунок коштів Фонду державного соціального страхування України на випадок безробіття. Вісім з 11 існуючих центрів професійно-технічної освіти ДСЗ (ЦПТО) працюють, забезпечуючи навчання, перепідготовку та підвищення кваліфікації безробітних у Дніпропетровській, Івано-Франківській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській та Харківській областях. ЦПТО в Луганській, Донецькій та Херсонській областях припинили свою діяльність через повномасштабне вторгнення та часткову окупацію цих регіонів. Навчальні програми ЦПТО охоплюють 95 професій та 335 освітніх програм (включаючи 92 часткові кваліфікації) тривалістю до 10 місяців.

2. Ваучери ДСЗ

Ваучери ДСЗ на навчання фінансують перепідготовку без реєстрації безробіття для дорослих віком від 45 років, ветеранів, ВПО та інших категорій населення, покриваючи вартість навчання до встановленого законом ліміту (вартість ваучера прив'язана до прожиткового мінімуму; перелік професій, що відповідають вимогам, періодично оновлюється). Наразі перелік професій, що відповідають вимогам, включає понад 200 професій та спеціальностей, зі значною часткою професійної освіти. Заявки подаються через офіси/портал ДСЗ та мобільний додаток ДСЗ (з функцією електронних ваучерів). З моменту запуску 37 424 особи отримали ваучери, з яких 30 622 були профінансовані ДСЗ. Охоплення було значним, незважаючи на виклики війни. У 2024 році ДСЗ видала ~23 000 ваучерів, а до середини 2025 року – понад 12 600.

Середня вартість ваучера становить 14 775 гривень (≈340 євро), максимальна – 30 280 гривень (≈694 євро). Якщо вартість навчання перевищує зазначену суму, різницю сплачують стажисти. Це також може бути покрито їхнім роботодавцем (якщо такий є). У 2024 році найпопулярнішими програмами були медсестринська справа, дошкільна освіта, медицина та кулінарія. Серед

15 609 стажистів за ваучерами 389 знайшли роботу за своєю професією, 66 – у різних галузях, 1 154 залишилися безробітними, а близько 14 000 не повідомили про свій статус⁵¹.

3. Підприємництво та інтегровані АПРП

АПРП України включають бізнес-гранти (наприклад, eRobota, «Власний бізнес»), програми навчання та перепідготовки (наприклад, ReSkillUA, ваучерна програма), короткострокові курси, визнання неформальної освіти, субсидії на працевлаштування та компенсацію за працевлаштування осіб, які шукають роботу, ветеранів, ВПО та ЛЗІ. Програми перепідготовки / навчання включають оновлені навчальні плани, що відповідають потребам ринку праці, надаючи пріоритет доступу вразливих груп до навичок та робочих місць. Грантові програми eRobota підтримують навчання, пов'язане із самозайнятістю та розвитком малого та середнього бізнесу, з окремими можливостями для ветеранів. Мікро гранти доповнюють підвищення кваліфікації / перепідготовку та створення робочих місць.

ДСЗ впроваджує більшість АПРП, пропонуючи послуги з підвищення кваліфікації, такі як консультування з питань кар'єри, оцінка навичок, стажування, сертифікація, стажування та навчання роботі через мережу з-понад 800 компаній-партнерів та онлайн-платформи. Навчальні програми (3-12 місяців) зосереджені на секторах з високим попитом (ІТ, будівництво, сільське господарство, охорона здоров'я, виробництво, логістика, послуги, ремонт автомобілів) та все частіше впроваджують моделі дуальної освіти та НРМ. Сучасні тенденції включають зростаючий попит на навички, що підходять для роботи, проєктне навчання та стажування.

4. Професійний розвиток працівників

Згідно зі статтею 7 Закону України «Про професійний розвиток працівників» 2012/01-4312-VI, професійне навчання може здійснюватися в денній, вечірній (змінній), повній, дистанційній або екстернатній формах, з відривом від виробництва або без нього, та на основі індивідуальних навчальних планів. Для робітничих професій навчання може здійснюватися як у формі курсів (у класах або лабораторіях з груповими стажерами), так і індивідуально та з НРМ під керівництвом кваліфікованих виробничих інструкторів або наставників.

Стаття 11 уповноважує роботодавців проводити атестацію працівників відповідно до процедур, встановлених у колективному договорі, який визначає категорії персоналу, що підлягає оцінці, та її періодичність. Певні групи звільняються від атестації, включаючи працівників, які працюють на посаді менше одного року, вагітних жінок та батьків-одиноків з дітьми віком до 14 років.

Неформальне професійне навчання оформлюється внутрішнім наказом роботодавця, підтвердженим працівниками. Короткі семінари та тренінги класифікуються як інформаційно-консультаційні послуги, що надаються за загальним договором про надання послуг, в якому не вказуються окремі працівники, і, відповідно, не реєструються як «навчання» згідно з Типовою процедурою.

5. Професійний розвиток дорослих

Центри ОД структурують програми для ветеранів та їхніх сімей, ВПО, ЛЗІ, людей похилого віку, жінок (включаючи жінок, які навчаються нетрадиційним професіям) та місцевих жителів. Вони використовують оцінки потреб перед початком курсу, фокус-групи та ітеративні опитування для визначення тем, форматів та тривалості. Заходи інклюзії включають проведення семінарів на першому поверсі, безбар'єрний доступ, мобільні меблі та попередню адаптацію до потреб групи. Моделі навчання "рівний-рівному" зазвичай використовуються для навчання ВПО, ЛЗІ та ветеранів. Деякі центри ОД співпрацюють з університетами або ЗПО, щоб забезпечити документи державного формату для певних модулів, тоді як інші покладаються на сертифікати власного зразка, які можуть бути визнані де-факто місцевими роботодавцями або установами.

Надання ОД пропонує формальні шляхи професійної та вищої освіти, а також неформальні курси короткого циклу. Формальний / професійний напрям включає програми для дорослих з

⁵¹ Державна служба зайнятості (ДСЗ). (2024). Надання ваучерів. URL: <https://dcz.gov.ua/stat/statvoucher>.

будівельних професій, штукатурних та декоративних робіт, електротехнічних спеціальностей (включаючи альтернативну енергетику), автомеханіки, зварювання (MIG / MAG / TIG) та санітарних / технічних систем. Ці навчальні програми все більше інтегрують автоматизацію та сучасне обладнання, що відображає високі очікування роботодавців, незважаючи на умови воєнного часу. Неформальний напрямок зазвичай пропонує курси тривалістю 12-60 годин, що поєднують ~30% теорії та 70% практики, інтерактивне викладання, курсові проекти та практичні заняття під керівництвом тренера. Обсяг пропонованих центрами ОД навчальних програм охоплює психологію та психічне здоров'я (включаючи арт-терапію), мови (англійська), графічний дизайн, аналітику даних, першу допомогу та практичні ремесла (кулінарія, шиття зі спеціалізованими лабораторіями та «бібліотекою моди»). Попит є нестабільним, за винятком психології, яка залишається стабільно високою.

Узгодження з вимогами ринку праці досягається шляхом спільного проектування з роботодавцями, наглядовими радами (у ЗПО⁵²) та майстер-класами, що проводяться підприємствами. Роботодавці впливають на основні та змінні компоненти навчальної програми та можуть замовляти індивідуальні програми (включаючи модулі з питань ментального здоров'я як частину охорони та безпеки праці на великих заводах).

Кілька центрів ОД поділилися своїм досвідом щодо шляхів від вступних мікро-курсів до глибшого формального навчання. Вони визнають, що досвідченим працівникам може знадобитися перекваліфікація для оновлення методів (наприклад, механізована штукатурка, сучасне зварювання). У деяких регіонах, де навчання тісно пов'язане з попитом на робочу силу, працевлаштування до закінчення курсу може сягати >75%.

Опитані центри ОД визначили, що результати ОД включають швидке оновлення навичок, пробний вступ до професії, підтримку мікро-підприємництва (бізнес-планування, SMM) та психосоціальну стійкість. Помітні успіхи включають повторний попит з боку партнерів/клієнтів, високу привабливість (особливо безкоштовні/фінансовані донорами курси) та черги на роботу в певних професіях.

Постійні прогалини в ОД в Україні свідчать про структурні, інституційні та контекстуальні обмеження, які впливають як на якість, так і на доступність. Визнання та валідація функціонують частково, а сертифікати, отримані в рамках неформального навчання, не мають послідовного державного визнання. Це обмежує можливість перенесення результатів навчання та інтеграцію навичок дорослих у формальні кваліфікації. Існує суперечність між глибиною та широтою навчального процесу. Короткострокові курси, хоча й гнучкі та реагують на попит, часто забезпечують обмежений практичний досвід. Щоб вирішити цю проблему, деякі надавачі ОД спрямовують учнів до довших формальних освітніх траєкторій, які пропонують більш інтенсивні практичні компоненти. Кадрові можливості викладачів та системи зворотного зв'язку у закладах формальної освіти залишаються нерівномірними. Існує невідповідність між теоретично та практично орієнтованими викладачами, недостатні механізми зворотного зв'язку зі студентами та слабкий моніторинг результатів навчання, особливо у програмах, що фінансуються ваучерами ДСЗ. Крім того, воєнні умови накладають серйозні обмеження на проведення навчання. Обмеження на масові зібрання, обов'язковий доступ до укриттів, обмеження на невеликі групи (приблизно десять учасників) та необхідність попередніх дозволів служби безпеки перевели значну частину навчального процесу в онлайн або гібридні формати. Хоча це забезпечує безперервність, це зменшує можливості для практичного навчання, зокрема для професійного навчання, де практична частина є важливою.

6. Професійна підготовка дорослих під цільове працевлаштування

KSE Proftech – Центр професійно-технічного навчання Київської школи економіки (KSE Proftech)⁵³ – є прикладом інноваційної моделі неформальної професійної освіти, орієнтованої на швидке задоволення потреб ринку праці в умовах війни та післявоєнного відновлення. KSE

⁵² До складу наглядових рад у ЗПО входять представники підприємств, асоціацій, регіональних органів влади та освітян на паритетних умовах.

⁵³ KSE Proftech. Центр професійно-технічного навчання Київської школи економіки. URL: <https://proftech.kse.ua/en?qclid=undefined>.

Proftech спеціалізується на технічних напрямках (оператори верстатів з ЧПК, зварювання, електроніка) та пропонує короткострокові, інтенсивні програми тривалістю від 2 до 6 тижнів, які забезпечують швидкий вхід у професію для дорослих слухачів віком від 18 до 67 років. Навчання є практико-орієнтованим і адаптується під запити конкретних роботодавців, із якими KSE Proftech вибудовує системну співпрацю через регулярні консультації, виробничі візити, спільну розробку програм і залучення бізнесу до проміжної практики та підсумкової атестації.

Ключовою особливістю моделі є орієнтація не на «продаж навчання», а на гарантоване працевлаштування: слухачі обирають роботодавця ще на етапі навчання, а роботодавці визначають необхідну кількість фахівців і беруть участь у фінансуванні підготовки (приблизно 60% витрат, ще 40% – донорська підтримка). Основним показником ефективності KSE Proftech є рівень працевлаштування випускників, доповнений показниками завершення навчання та високим рівнем задоволеності (індекс лояльності клієнтів – близько 93%). У структурі KSE Proftech діють декілька КЦ, які здійснюють тестування та підтвердження повних або часткових кваліфікацій.

Кейс KSE Proftech демонструє потенціал неформальної освіти як інструменту швидкого реагування на кадровий дефіцит, особливо в умовах обмежених демографічних ресурсів і високої мобільності населення. Водночас модель є ресурсомісткою та базується на залученні висококваліфікованих тренерів-практиків, що підвищує вартість програм, але забезпечує їхню якість та довіру з боку бізнесу.

Заходи та послуги підтримки для дорослих слухачів

Інформаційна та інформаційно-просвітницька робота

Немає єдиного державного каталогу всіх пропозицій неформальної освіти, і зазвичай цю прогалину заповнюють платформи громадянського суспільства. УАОД (спільно з DVV International) керує онлайн-платформою неформальної освіти для переліку програм та постачальників⁵⁴ паралельно із активним розвитком екосистем ОД «міст, що навчаються».

Визнання результатів неформального та інформального навчання

Дорослі можуть підтвердити навички, набуті неформально, шляхом оцінювання контролю якості відповідно до професійних стандартів, отримуючи державно визнані сертифікати про повну або часткову професійну кваліфікацію. Правила та документація встановлені КМУ № 956 та № 986 та впроваджуються через реєстр та інструкції НАК.

Мікрокваліфікації

Україна пілотує мікрокваліфікації (МК). НАК видала національні рекомендації (2024), а НАЗЯВО сприяє пілотним проектам університетів (2025). Проекти Erasmus+ (наприклад, BEM, CRED4TECH, MInT-Ukraine) навчають ЗПО та університети їх створенню та / або впровадженню. На заключному етапі проекту Erasmus+ «За межами Європи з мікрокваліфікаціями» (Beyond Europe with Micro-credentials – BEM) НАК висловили скептичне бачення майбутнього МК у формальній освіті та заявили про доцільність їх широкого використання в системі неформального навчання.

Кар'єрне консультування та орієнтація на кар'єру для дорослих учнів

У липні 2024 року в Україні було запущено Europass та національний центр Euroguidance (під керівництвом НАК), який почав функціонувати у 2025 році, для посилення послуг з консультування дорослих, мобільності та інформації. Додаткові цифрові інструменти (наприклад, Career Hub Ukraine, профільований EPALe) пропонують навчання та послуги сертифікованих консультантів для дорослих, зокрема для тих, хто перебуває за кордоном. ДСЗ також надає консультації через свої центри / додаток.

⁵⁴ Українська асоціація освіти дорослих. (б.д.). Онлайн-платформа неформальної освіти в Україні. URL: <https://uaod.org.ua/spivpracya/onlajn-platforma-neformalnoyi-osvity-v-ukrayini>.

Висновки

Сильні сторони

- Існує широкий спектр програм загальної освіти другого шансу (вечірня / дистанційна / екстернат), професійної / безперервної професійної освіти (повна та часткова кваліфікація), неповної / заочної вищої освіти, визнання результатів неформального та інформального навчання через КЦ, пілотні проекти з мікрокваліфікаціями, пропозиції муніципалітетів / НУО та масштабні цифрові програми.
- Визнання результатів неформального та інформального навчання є операційним і здійснюється через мережу 191 акредитованих КЦ (листопад 2025), які підтверджуються повні / часткові кваліфікації відповідно до професійних стандартів.
- Впроваджуються активні заходи на ринку праці, які включають навчання ДСЗ для зареєстрованих безробітних та ваучери ДСЗ для осіб віком від 45 років, ветеранів, ВПО, а також гранти eRobota, що доповнюють ініціативи з перекваліфікації / підвищення кваліфікації.
- Гнучке надання послуг та зв'язки з роботодавцями через НРМ, навчання на запит роботодавців та правові основи для БПР, що фінансується роботодавцями, сприяють швидкому отриманню навичок.
- Міські центри ОД, міста що навчаються (ЮНЕСКО), мережі DVV International-УАОД та постачальники послуг з навчання тренерів підвищують оперативність реагування та охоплення.

Виклики

- Немає єдиного актуального державного каталогу пропозицій неформального навчання. Багато програм фінансуються з власних коштів слухачів. Прозорість щодо якості та результатів різниється.
- Закриття центрів ОД через війну та обмеження щодо кількості людей, що збираються разом. Існуючі регіональні відмінності у наданні ОД ще більше загострилися через війну.
- Можливості, що пропонуються окремими ЦПТО ДСЗ, нерівномірні й залежать від географічного розташування та конкретних можливостей. Відповідні послуги для дорослих, такі як інформаційно-просвітницька робота та професійна консультація, ще не є систематичними.

Поточний стан

- Наразі доступні як формальні, так і неформальні програми ОД, спрямовані на задоволення потреб різних цільових груп у професійному розвитку, підвищенні кваліфікації та / або перекваліфікації, але вони все ще лише частково відповідають потребам. Постачальники послуг ОД у секторі неформальної освіти заявляють, що спектр їхніх послуг є широким і повністю відповідає потребам їхньої цільової аудиторії, вирішуючи питання різноманітності, рівності та інклюзивності. У секторі формальної освіти, ОД заздалегідь планується та структурується відповідно до вимог професійних стандартів або інших документів, що описують роботу, і може вважатися частково відповідним, оскільки у більшості випадків має формальний характер і не орієнтована на реальні потреби цільової групи.
- Надання ОД є помірно привабливим. Існує широкий спектр постачальників ОД у секторі неформальної освіти та традиційний набір постачальників ОД у секторі формальної освіти. Різниця між формальним та неформальним наданням є значною, що відображає формальний та стандартизований підхід у формальній освіті та високу чуйність до потреб ринку праці – у неформальній. Тому привабливість існуючих програм у неформальній освіті та навчанні є вищою, тоді як офіційне визнання, яке надає формальна освіта, відображає їх традиційність. Постійні прогалини в ОД України виявляють структурні, інституційні та контекстуальні обмеження, які впливають як на якість, так і на доступність.

ВИСНОВКИ

Основні результати за кожним із трьох вимірів викладено нижче.

Вимір 1: Стратегічна та правова база

ОД широко обговорюється та може визнаватися пріоритетом, однак не має законодавчої основи, оскільки Закон «Про освіту дорослих» досі перебуває на етапі обговорень щодо його необхідності. Тим часом цілі ОД розпорошені по різних законах, що створює і виклики, і можливості для надавачів ОД щодо фінансування їхніх проєктів із державних джерел. Така фрагментарність відображає відсутність національних цілей у сфері ОД, що на наступних стадіях може створити потенційні труднощі щодо доступу до ініціатив ЄС, таких як NEAAL, Європейська опора соціальних прав та Союз навичок у сфері освіти та навчання. Відсутність закону про ОД спричиняє неоднозначну реакцію. Частина респондентів висловила прагнення до регулювання та координації ОД, розширення можливостей державної підтримки та забезпечення належної якості послуг. Інші наголошували на потенційних обмеженнях і надмірній регуляції за умови наявності Закону Про освіту дорослих. Вони наголосили на тому, що це неминуче обмежить здатність програм професійної орієнтації оперативно реагувати на зміни на ринку праці та потреби цільової аудиторії.

Вимір 2: Система управління та інституційна структура

Інституційна структура та система управління у сфері навчання дорослих характеризуються поєднанням централізованого управління та частково децентралізованої реалізації. Повноваження міністерств та відомств у складі уряду є прозорими та чітко визначеними; водночас не існує єдиного керівного органу, такого як Рада, який міг би координувати розвиток сектору навчання дорослих у цілому. Відзначено значну роль особистої волі конкретного управлінця. Локальний рівень є активним та інноваційним. Приклад міста Тернопіль кілька разів згадувався різними респондентами як найяскравіший приклад добре скоординованих і розвинених ініціатив у сфері ОД. Мережа центрів ОД на базі бібліотек у Львові була відзначена як приклад розумного використання наявної інфраструктури (бібліотечних приміщень) для задоволення потреб різних цільових груп, які повністю або частково охоплені міськими програмами розвитку. На національному рівні є зацікавленість, але відчувається потреба у напрацюванні реальних дій або залучення та відповідних фінансових ресурсів. ОД розглядається як самокерована система, здатна до змін. Також, наразі Україна стикається із більш конкурентними пріоритетами. Тому, залежність від донорських проєктів досі розглядається як один із варіантів підтримки навчальних програм та можливостей, що призводить до затримки реальних і стійких системних змін.

Вимір 3: Забезпечення навчання дорослих

В Україні існує велика мережа надавачів послуг з ОД різних типів у секторі неформальної освіти. Переважно це надихаючі, віддані своїй справі та високо мотивовані організації, які працюють, виходячи з ретельно та регулярно вивчених потреб своїх цільових груп. Підходи значно відрізняються, а загальновизнаних стандартів немає. Серед різноманітних неформальних постачальників послуг з'являються амбітні приватні компанії, які прагнуть закріпитися на ринку як постачальники послуг високої якості. Тому неформальний сектор ОД сприймається як простір широкого вибору навчальних і професійних можливостей, але водночас якість таких послуг не гарантована. Формальний сектор ОД розглядається як обов'язковий, але не завжди корисний, оскільки оновлення програм часто має формальний характер і не відповідає реальним потребам цільової групи. То ж, неформальна освіта забезпечує гнучкість і здатність до адаптації, але не має офіційно визнаних механізмів забезпечення якості, тоді як формальна освіта відповідає стандартам якості, але має низьку привабливість для дорослої аудиторії.

ДОДАТОК І – АНАЛІТИЧНА РАМКА ТА ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ

Розділи	Орієнтовні питання [1]	Джерела / методи
Вступ ■ Контекст країни (урядові та адміністративні особливості у сфері освіти та навчання, основні правові бази, місце підсектору ОД в ширшій системі освіти та навчання); ■ Конкретні елементи, пов'язані з політичною ситуацією в країні, конституційними домовленостями, територіальною / регіональною автономією та юрисдикцією над сектором освіти; ■ Презентація структури та цілей документа про країну.		Кабінетне дослідження
Розділ 1. Стратегії та політики освіти дорослих ■ Національні та регіональні стратегії у сфері навчання (існуючі, минулі та теперішні або такі, що готуються, та очікування щодо їх прийняття) – підхід до ОД (широкий, вузький), основні стратегічні цілі, отримані на сьогодні результати та цілі, яких потрібно досягти, порівняльний аналіз з узгодженістю пріоритетів політики ЄС, існуюча правова база; рівень пріоритету, що надається ОД, плани реформ або масштабних програм); ■ Національна політика у сфері ОД (огляд основних цілей політики, національні та регіональні політичні заходи, що впроваджуються або впроваджуються, цільова аудиторія, виявлені прогалини у рівності та інклюзивності, джерела фінансування, участь зацікавлених сторін, механізми моніторингу та оцінки); ■ Національні цілі порівняно з цілями ЄС (аналіз 5 ключових показників 2030 року на національному рівні, а також показники, пов'язані з навчанням, з Планів зростання / Національних програм реформ).	1. Які основні пріоритети існуючих національних/регіональних стратегій ОД? Куди вони планують привести ОД у країні? Чи є ОД пріоритетом наразі, чи має намір уряд розвивати ОД, чи виступають соціальні партнери та / або інші недержавні суб'єкти за прогрес в ОД? 2. Чи узгоджена правова база з національними / регіональними стратегіями та цілями політики? Чи відповідають вони конкретним потребам регіонів? Чи існує невідповідність між різними рівнями визначення політики (повністю / частково / зовсім не узгоджено)? 3. Який рівень фрагментації політики ОД у ширшій системі освіти та навчання країни (сильно фрагментований / фрагментований / не дуже фрагментований)? 4. Які основні показники, що використовуються, та пов'язані з ними цілі для сектору ОД (наприклад, рівень участі, рівні кваліфікації, результати зайнятості). 5. Де це доречно та можливо, порівняйте з цілями політики ЄС, а також з показниками співставності та іншими національними цілями. (повністю збігається / частково збігається / зовсім не збігається)	Кабінетне дослідження Інтерв'ю Аналіз даних

Розділи	Орієнтовні питання [1]	Джерела / методи
Розділ 2. Інституційні механізми та управління освітою дорослих ■ Інституційні домовленості (відповідальні установи на національному та регіональному рівнях, ролі та обов'язки, координаційні органи, тип постачальників (державні / приватні / інші), охоплення та прогалини в пропозиції та попиті на ОД, участь роботодавців та інших учасників зі світу праці, джерела фінансування та моделі фінансування); ■ Моделі управління ОД (ключові характеристики моделі управління, тобто централізована / децентралізована, партисипативна, спільне прийняття рішень (різноманітність учасників, автономія постачальників), процеси нагляду та координації, зв'язок з НРК); ■ Моніторинг та забезпечення якості, збір та аналіз даних щодо ОД, включаючи оцінювання.	1. Які установи відповідають за координацію та впровадження політики ОД, і як розподілені ролі та обов'язки між міністерствами, відомствами та іншими відповідними сторонами? Які механізми координації існують (наприклад, Рада з питань ОД, Міжвідомчий комітет з питань ОД, Економічна та соціальна рада тощо) та їхні ролі, тобто консультативна, дорадча, у прийнятті рішень? 2. Які основні джерела фінансування забезпечення ОД? Чи існують державно-приватні партнерства, пов'язані з фінансуванням ОД, наприклад, фонди навчання, податкові пільги, збори тощо? Чи є модель фінансування та джерела фінансування достатніми та адекватними? (дуже адекватна / помірно адекватна / взагалі неадекватна) 3. Які зацікавлені сторони (наприклад, роботодавці, профспілки, громадянське суспільство, учні) залучені до планування, розробки, впровадження та моніторингу ініціатив ОД, і наскільки широкою є участь відповідних гравців у різних сферах управління ОД? (висока різноманітність зацікавлених сторін / певна різноманітність / зовсім не різноманітна) 4. Наскільки добре скоординовано управління впровадженням політики ОД відповідно до інституційних домовленостей країни? Чи відповідають вони прийнятим правовим рамкам і чи відповідають вони більш централізованій чи децентралізованій моделі? (дуже централізована / певною мірою централізована / децентралізована) 5. Наскільки визнання, переносимість та інтеграція результатів / кваліфікацій ОД інтегровані / пов'язані з національними рамками кваліфікацій / національними системами кваліфікацій? (повністю інтегровані / певною мірою / зовсім не інтегровані) 6. Які механізми (на національному / регіональному / на рівні постачальників) існують для забезпечення якості надання ОД? Як здійснюється моніторинг результатів та які типи програм охоплюються? Як забезпечується якість тренерів / фасилітаторів? (повністю охоплено / певною мірою / зовсім не охоплено)	Кабінетне дослідження Інтерв'ю
Розділ 3. Надання освіти дорослих ■ Програми ОД (основні існуючі формальні та неформальні програми, додаткові послуги, такі як інформаційно-просвітницька робота, коучинг, професійна консультація та підтвердження навичок, включаючи ширше коло учнів, цілі та зв'язок з ініціативами підвищення кваліфікації та перекваліфікації, види забезпечення, нещодавні ініціативи у сфері навчання активного навчання для конкретних цільових груп, набуття навичок);	1. Які типи програм ОД (формальні та неформальні) доступні наразі, та які їхні основні цілі та цільові групи? Наскільки надання послуг ОД відповідає потребам різних груп дорослих слухачів, вирішуючи питання різноманітності, рівності та інклюзії? (повністю відповідає / частково відповідає / зовсім не відповідає) 2. Хто є поточними постачальниками послуг ОД, і чи існують суттєві відмінності між формальним та неформальним забезпеченням? Наскільки привабливими є існуючі програми (формальні та неформальні)? Чи є суттєві прогалини у наданні послуг ОД? (дуже привабливі / помірно)	Кабінетне дослідження Інтерв'ю Аналіз статистичних даних

Розділи	Орієнтовні питання [1]	Джерела / методи
Надання ОД (об'єми надання, кількість зарахованих слухачів, завершення програм).	привабливі / зовсім не привабливі)	
Висновки - Основні висновки - Основні успіхи, що працює добре, а також проблеми, виявлені на кожному рівні (розділи 1, 2, 3) - Специфіка висновків щодо ОД, перспективи в цьому питанні, джерело політичного навчання. - Від 1 до максимум 3 висновків, які слід виділити.	- Визначте основні висновки за кожним із 3 вимірів. - Що свідчить про прогрес (новий закон, що готується, більше фінансування ОД, заклик уряду до недержавних суб'єктів мобілізуватися та робити внесок в ОД, дуже успішні програми тощо)? - Що залишається (старим) викликом, а які виклики виникають? - Чи підтверджують висновки у пунктах 1, 2 та 3 припущення дослідження про те, що ОД визнано пріоритетним, і є прогрес? - Які джерела «вивчення політики» (хто є джерелом натхнення: сусіди, країни ЄС, міжнародна практика тощо)	Власний аналіз експерта, що базується на ключовій якійсній та кількісній інформації, зібраній за допомогою кабінетних досліджень та інтерв'ю

[1] Ці керівні питання були використані як контрольний список для авторів під час підготовки різних розділів звітів, зокрема у блоках висновків кожного розділу – розділу «Стан справ».

ДОДАТОК II – ПЕРЕЛІК УЧАСНИКІВ ІНТЕРВ'Ю

Перелік учасників обговорень у фокус-групах

Установа / Організація	Респондент 1	Респондент 2
Громадська організація «Центр навчання і освіти дорослих 'Південь'»	Директор	Проектний менеджер
Заклад професійної освіти «Харківський професійний коледж будівництва та промисловості»	Директор	Координатор навчання дорослих
БФ «Суспільні ресурси та ініціативи»	Директор	Координатор навчання дорослих
Громадська спілка «Соціальне підприємство «Центр освіти дорослих «Перший»	Директор	Проектний менеджер і тренер
Українська асоціація освіти дорослих	Директор	Проектний менеджер
DVV International	Директор	Проектний менеджер

Перелік учасників індивідуальних інтерв'ю

Установа / Організація	Респондент
Громадська організація «Мережа Центрів Едукації»	Директор
Благодійна організація «FREE ZONE»	Директор
Громадська організація «Центр освіти дорослих Полтавщини»	Проектний менеджер
Громадська організація «Козацький набат»	Директор
Громадська організація «Центр освіти впродовж життя»	Директор
Державна служба зайнятості	Начальник відділу професійного навчання та міжнародного співробітництва
Директорат професійної освіти Міністерства освіти і науки України	Генеральний директор
Директорат вищої освіти і освіти дорослих Міністерства освіти і науки України	Керівник експертної групи
KSE Proftech Центр професійно-технічного навчання Київської школи економіки	Керівник

ДОДАТОК III – РОЛІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ УКРАЇНИ

Установа	Відповідальність
Міністерство освіти і науки України (МОН)	Визначає пріоритети ОД Розробляє нормативно-правову базу Координує аспірантуру, БПР та стажування Керує програмами ОД у ЗПО та ЗВО
Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України	Формує державні замовлення на навчання / перепідготовку / підвищення кваліфікації Керує політикою державно-приватного партнерства Забезпечує технічне регулювання та стандартизацію Планує розвиток трудового потенціалу
Міністерство соціальної політики України	Соціальний захист, сімейна політика, ветерани, ВПО, ЛЗІ Нагляд за політикою ДСЗ для забезпечення узгодженості з ширшою політикою соціального захисту та зайнятості Розробляє форму активної підтримки ринку праці Координує заходи соціальної реабілітації та реінтеграції для постраждалого від війни населення, що опосередковано формує попит на ОД Сприяє гендерній рівності та рівному доступу до послуг
Державна служба зайнятості (ДСЗ)	Організує навчання / перепідготовку для безробітних Надає послуги з професійної орієнтації Визнає неформальне (попереднє) професійне навчання (робітничі професії) Забезпечує схему ваучерів для осіб віком від 45 років та інших категорій Пропонує короткострокові курси через регіональні центри
Національне агентство кваліфікацій (НАК)	Веде реєстр кваліфікацій Забезпечує визнання неформального та інформального навчання Встановлює процедури та акредитує КЦ для оцінки / присудження (повної/часткової) кваліфікацій Забезпечує правову, методологічну та міжнародну координацію
Міністерство культури та стратегічних комунікацій України	Надає культурну/креативну освіту, онлайн-ресурси навчання Забезпечує підвищення обізнаності громадськості Сприяє правовій культурі та особистісному розвитку
Міністерство у справ ветеранів України	Підтримує соціальну адаптацію та професійну реінтеграцію ветеранів Координує можливості професійної освіти / НВЖ для ветеранів
Регіональні та місцеві адміністрації (області, громади)	Співфінансує / приймає програми Розвиває партнерств постачальників послуг з ОД та роботодавців на місцях
Міжнародні партнери (ЄС, GIZ, UNDP, МОП тощо)	Підтримка проектів навчання після війни, інклюзії, розвитку спроможності Пілотує проекти децентралізованого / партисипативного навчання
Соціальні партнери (роботодавці, палати, профспілки, громадські організації)	Внесення вкладу у стандарти Забезпечення НРМ, спільне проведення неформального навчання Інформаційна діяльність серед цільових груп

АКРОНІМИ

АПРП	Активні програми ринку праці
БПО	Безперервна професійна освіта
БПР	Безперервний професійний розвиток
ВПО	Внутрішньо переміщена особа
ВРПН	Визнання результатів попереднього навчання
ДСЗ	Державна служба зайнятості
ЄС	Європейський Союз
ЄФО	Європейський фонд освіти
ЗПО	Заклад професійної освіти
КМУ	Кабінет Міністрів України
КЦ	Кваліфікаційний центр
Лзі	Людина з інвалідністю
МЕДС	Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства
МОН	Міністерство освіти і науки України
НАК	Національне агентство кваліфікацій
НВЖ	Навчання впродовж життя
НРК	Національна рамка кваліфікацій
НРМ	Навчання на робочому місці
НУО	Неурядова організація / Громадська організація
ОД	Освіта дорослих
УАОД	Українська асоціація освіти дорослих
ЦПТО	Центр професійно-технічної освіти
STEM	Природничі науки, технології, інженерія та математика

ПОСИЛАННЯ

Cedefop. (б.д.). Глосарій: «Навчання впродовж життя». URL:

<https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-glossary/glossary?letter=L>.

DataReportal. (2025). Цифрова Україна 2025. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2025-ukraine>.

KSE Proftech. Центр професійно-технічного навчання Київської школи економіки. URL:

<https://proftech.kse.ua/en?qclid=undefined>.

Landlord.ua. (2025). МВФ погіршив прогноз щодо населення України: до 2030 року країна не відновить довоєнну чисельність. URL: <https://landlord.ua/news/mvf-pogirshyv-prognoz-shhodo-naselennya-ukrayiny-do-2030-roku-krayina-ne-vidnovyt-dovoyennu-chyselnist/>.

Верховна Рада України. (1992). Закон України № 2011-XII Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

Верховна Рада України. (1993). Закон України № 3551-XII Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.

Верховна Рада України. (2017). Закон України «Про освіту». URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

Верховна Рада України. (2012). Закон України № 4312-VI Про професійний розвиток працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>.

Верховна Рада України (2019) Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

Державна служба зайнятості (ДСЗ). (2024). Надання ваучерів. URL:

<https://dcz.gov.ua/stat/statvoucher>.

Державна служба зайнятості (ДСЗ). (2025). Основні тенденції ринку праці у 2025 році. URL:

<https://dcz.gov.ua/stat/stattrend>.

Державна служба статистики України. (б.д.). Статистика праці та освіти. URL:

<https://ukrstat.gov.ua>.

Європейська Комісія. (2018). Пропозиція щодо Рекомендації Ради про ключові компетентності для навчання впродовж життя. Brussels, SWD(2018) 14 final. URL:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2018/0024/COM_COM\(2018\)0024_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2018/0024/COM_COM(2018)0024_EN.pdf).

Європейський Парламент та Рада. (2008). Рекомендація від 23 квітня 2008 року про створення Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. URL:

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e4412eb-2d36-4eb3-a1fb-11908e853058/language-hr>.

Європейський фонд освіти (ЄФО). (2023). Крос-країновий моніторинговий звіт 2023: Освіта, навички та зайнятість – тенденції та розвиток. URL: <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/education-skills-and-employment-trends-and-developments#:~:text=This%20report%20is%20the%202023%20edition%20of%20the,and%20Eastern%20Mediterranean%20%28SEMED%29%2C%20and%20Eastern%20Partnership%20%28EaP%29>.

Кабінет Міністрів України (КМУ). (2013). Постанова № 207 Про затвердження Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності деяких категорій громадян на ринку праці. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF#Text>.

Кабінет міністрів України (КМУ). (2020). Розпорядження від 5 серпня 2020 р. № 960-р Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#n8>.

Кабінет Міністрів України (КМУ). (2021а). Розпорядження № 366-р Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>.

Кабінет Міністрів України (КМУ). (2021b). Постанова № 576 Про затвердження Порядку визнання в Україні професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2021-п#Text>.

Кабінет Міністрів України (КМУ). (2022). Розпорядження від 12 серпня 2022 р. № 752-р Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text>.

Кабінет Міністрів України (КМУ). (2023а). Постанова № 264 Про затвердження Порядку професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2023-%D0%BF#Text>.

Кабінет Міністрів України (КМУ). (2023b). Постанова № 984 Про реалізацію експериментального проекту з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2023-%D0%BF#Text>.

Кабінет Міністрів України (КМУ). (2024а). Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2024 рік. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-Ugoda-pro-asotsiatsiyu-EN.pdf>.

Кабінет Міністрів України (КМУ). (2024b). Розпорядження № 922-р Про схвалення Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80#Text>.

Кабінет Міністрів України (КМУ). (2024с). Уряд затвердив План для реалізації програми Ukraine Facility. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyyv-plan-dlia-realizatsii-prohramy-ukraine-facility>.

Кабінет Міністрів (2025). Постанова №812 від 07.07.2025 Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2025 році URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/812-2025-%D0%BF#Text>.

Київська школа економіки (КШЕ) та МОН. (2025). Дуальна професійно-технічна освіта в Україні: як масштабувати і збільшити участь бізнесу. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/09/Zvit-Dualna-profesiyno-tehnichna-osvita.pdf>.

Міжнародний валютний фонд (МВФ). (2025). Дані щодо населення України. URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/LP@WEO/UKR?zoom=UKR&highlight=UKR>.

Міністерство економіки. (2023). Наказ № 14432 Про затвердження Порядку компенсації зареєстрованим безробітним витрат на проїзд до місця проходження навчання та у зворотному напрямку в період проходження професійної підготовки або перепідготовки, підвищення кваліфікації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1973-23#Text>.

Міністерство освіти і науки України (МОН). (2022). Неформальна та інформальна освіта: як отримати визнання результатів навчання. URL: <https://mon.gov.ua/news/neformalna-ta-informalna-osvita-yak-otrimati-viznannya-rezultativ-navchannya>.

Міністерство освіти і науки України (2025а) Оперативний план Міністерства освіти і науки України на 2025 рік. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2025/03/06/operativn-plan-mon-2025-06-03-2025.pdf>.

Міністерство освіти і науки України (МОН). (2025b). Закон України «Про професійну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-20#Text>.

Міністерство освіти і науки України (МОН). (2025c). Підсумки вступної кампанії 2025 року: виклики, досягнення та перспективи. URL: https://www.youtube.com/watch?v=xqhYeL9_uvo

Міністерство соціальної політики (МСП). (2013). Наказ № 269 Про затвердження Порядку відбору закладів освіти для організації професійного навчання зареєстрованих безробітних та (або) їх проживання в період навчання. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0843-13#Text>.

Освіта.Дія. (2023). Дослідження цифрової грамотності в Україні 2023. Третя хвиля. URL: https://osvita.diaa.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf.

Освіта.Дія. (б.д.). Дослідження та ресурси з освіти. URL: <https://osvita.diaa.gov.ua/en/research>.

Президент України. (2021). Указ № 225/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію людського розвитку". URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2252021-39073>.

Програма підтримки економіки. План для реалізації Ukraine Facility 2024-2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/en/>.

Рада Європейського Союзу. (2017). Рекомендація Ради від 22 травня 2017 року щодо Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01)).

Світовий банк. (2021). Проєкт «Покращення результатів у вищій освіті України». URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062724165013005/pdf/P1710501bf957f026196be1bf1f48d34338.pdf>.

Українська асоціація освіти дорослих. (б.д.). Онлайн-платформа неформальної освіти в Україні. URL: <https://uaod.org.ua/spivpracya/onlajn-platforma-neformalnoyi-osvity-v-ukrayini>.

Центр економічної стратегії. (2025). Трекер економіки України під час війни. URL: <https://ces.org.ua/en/tracker-economy-during-the-war/>.

ЮНІСЕФ. (2024). Світле майбутнє: інвестиційний кейс для молоді в Україні. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/48811/file/Youth%20Investment%20Case_Brief_EN.pdf.

ЮНЕСКО. (2025). Профіль країни щодо ЦСР 4: Україна. URL: <https://download.uis.unesco.org/SDG4/SDG4-Profile-Ukraine.pdf>.